

Nova zaostritev v Aziji

povzročča zaskrbljenost po vsem svetu

Najnovejši oboroženi spopad med Kitajsko in Vietnamom je povzročil veliko zaskrbljenost po vsem svetu. Razširitev vojnega žarišča z vdorom kitajskih oboroženih sil na vietnamsko obmejno področje je del stalnega poslabšanja položaja v jugovzhodni Aziji, ki vsebuje številne resne nevarnosti.

Že v začetku tega leta se je v tem predelu sveta zaostрил položaj z oboroženim spopadom med Vietnamom in Kampučijo in s posegom vietnamskih oboroženih sil v Kampučijo. Kmalu po osvoboditvi narodov v jugovzhodni Aziji izpod ameriškega imperializma se je položaj zmeraj bolj zapletal. Vietnam in Laos sta se vedno bolj približevala Sovjetski zvezi, Kampučija pa je ohranila tesno zavezanost s Kitajsko. A tudi na svetovni ravni je prišlo do nove grupacije sil. ZDA so diplomatsko priznale obstoj LR Kitajske, kar je imelo močan vpliv na zблиžanje obeh držav. Tudi zблиžanje med zahodnoevrop-

namom pa je bil izgon kitajskih trgovcev iz Saigona povod za prve obmejne praske. Že celo zadnje leto smo lahko zasledovali medsebojno obtoževanje zaradi mejnih spopadov.

Ob sedanjem vdoru kitajskih oboroženih sil pravijo Kitajci, da so bili prisiljeni odgovoriti na vdor vietnamskih sil na kitajsko ozemlje in da je protinapad le omejena akcija proti vietnamskim obmejnim enotam, ki so izvajale oborožene akcije na meji s Kitajsko. „Po protinapadu se bodo kitajske obmejne čete strogo omejile na obrambo meja“, prej pa še poudarjajo, da nočejo niti enega centimetra vietnamske zemlje.

Vietnamska vlada pa v svojih dokumentih obtožuje Kitajsko agresivne vojske, ki sega daleč v globino vietnamskega ozemlja. Nadalje pravijo, da so „kitajski voditelji z agresijo na Vietnam popolnoma razkrinkali svoj ekspanzionizem, hegemonizem velike sile in reakcionarno politiko“. Sovjetsko zvezo, bratske socialistične države, neodvisne države in vse ostale napredne sile pozivajo, naj okrepijo svojo solidarnost z Vietnamom in naj zahtevajo umik kitajskih čet iz Vietnamu.

V sedanji situaciji še ni znakov za umik kitajskih čet, a tudi ne o njihovem napredovanju. Vojaško do sedaj še nobena druga država ni posegla vmes, čeprav je izjavila

npr. Kuba svojo pripravljenost pomagati Vietnamu. Vsak poseg drugih sil bi nedvomno še zaostрил ta nevaren spopad. Cilj Kitajske je prisiliti Vietnam k pogajanjem o miru na meji, kakšen pa bo dejanski razvoj, pa sedaj sploh še ne moremo oceniti. Na drugi strani pa Kitajsko ne povezuje svojega umika z umikom vietnamskih čet iz Kampučije.

Na ravni Združenih narodov je izjavila večina držav svojo zaskrbljenost. Vietnam je pozval OZN, naj ostro obsodijo agresijo, a kljub temu ni zahteval zasedanja Varnostnega sveta o vprašanju kitajske vojaške akcije. Očividno se hoče tako izogniti vprašanju umika vietnamskih čet iz Kampučije, saj je po poročilih jugoslovanskega tiska večina članic Varnostnega sveta za povezovanje dveh spopadov (vietnamsko-kitajskega in vietnamsko-kampučijskega) ob primeru obravnavanja tega problema v tem visokem forumu.

Večina državnikov je izrazila upanje, da se bo ta konflikt vendarle še rešil po mirni poti in z umikom tujih vojaških sil. Izrazili pa so tudi željo, da bi v vseh vpletenih in prizadetih prestolnicah, od Pekinga do Moskve in od Hanoja do Washingtona, prevladala razsodnost, ki naj prepreči vojno ter zajamči resnično neodvisnost, suverenost in varnost narodov jugovzhodne Azije.

Ali na Koroškem nihče ni pristojen da bi preprečil ščuvanje na narodnostno mržnjo in hujskanje proti sosednji državi

Medtem ko si na pristojnih mestih v deželi prizadevajo, da bi grozeči nevarnosti čedalje večje brezposelnosti postavili nasproti nova delovna mesta — po potrebi tudi z naselitvijo inozemskih podjetij —, pa nemški nacionalisti nadaljujejo s svojo hujskaško gonjo prav proti tem prizadevanjem. S tem pa sami najbolj dokazujejo, koliko jim je v resnici vredna domovina (ki jo tako radi jemljejo v zakup) in koliko jim je mar usoda koroškega prebivalstva (ki mu vedno spet vsiljujejo svojo domovinsko zvestobo).

Čeprav so vse tri v deželni zboru zastopane stranke — SPÖ, ÖVP in FPÖ — že dovolj jasno povedale, kaj mislijo o takem hujskanju, in čeprav je SPÖ še posebej nedvoumno izjavila, da KHD nima nobene pravice govoriti v imenu koroškega prebivalstva, pa ti čudni domovinski služabniki hujskajo naprej ter ščuvajo proti Slovencem v deželi in proti sosedni Jugoslaviji. Zlasti se zaletavajo v poskuse, da bi prišlo do poglobljenega gospodarskega sodelovanja med obema državama, kar bi brez dvoma bilo v korist prebivalstvu na obeh straneh meje.

KHD-jevske nalepke s hujskaškimi gesli so izzvale tudi že prvi uradni protest. Odpravnik poslov jugoslovanskega generalnega konzulata v Celovcu Peter Zupančič je namreč pred dnevi pri koroški deželni vladi vložil ustmen protest zaradi najnovejše protijugoslovanske kampanje, konkretno zaradi nalepk, s katerimi koroški Heimatdienst gospodarsko sodelovanje imenuje „vdor komunizma skozi zadnja vrata“ in tako hujska proti Jugoslaviji in njenim državljanom. Ob tej priložnosti je napovedal, da bosta ustrezne protestne kora-

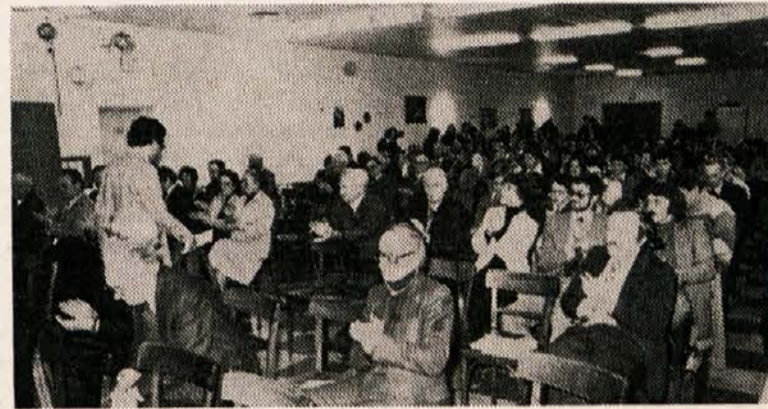
ke podvzela tudi veleposlaništvo SFRJ na Dunaju ter Gospodarska zbornica Jugoslavije.

Odgovor na jugoslovanski protest pa je vse prej kot zadovoljiv. Namestnik ravnatelja deželnih uradov dvornih svetnikov dr. Unkart je konzulu Zupančiču izjavil, da deželna vlada v tej zadevi ni pristojna, pač pa bo na konzulovo željo o protestu obvestil deželnega glavarja. Poročilo o protestu pa da je bilo posredovano tudi varnostni direkciji za Koroško.

Treba je vsekakor vprašati, kdo je na Koroškem sploh pristojen, kadar bi bilo treba ukrepati proti tistim krogom, ki v nasprotju z avstrijskimi zakoni, z državno pogodbo in z mednarodnimi dokumenti hujskajo proti sosednji državi ter ščuvajo na narodnostno mržnjo? Kakor da ne bi bilo tozadevnega paragrafa v kazenskem zakoniku, kakor da ne bi bilo 5. odst. 7. člena državne pogodbe in kakor da ne bi bilo sklepnih dokumentov helmske konference — na merodajnih mestih se napravijo slepe in gluhe in se nihče ne najde, ki bi ukrepal v smislu nedvoumnih predpisov in obveznosti. Očitno jih ne moti hujskanje proti slovenskemu delu koroškega prebivalstva, čeprav tako dejavnost člen 7 državne pogodbe izrecno prepoveduje; ne moti jih hujskanje proti Jugoslaviji, čeprav je v očitnem nasprotju ne le z deklariranimi načeli avstrijske zunanje politike, marveč predvsem tudi s splošnimi evropskimi prizadevanji za krepitev sodelovanja med sosednjimi državami.

Zato odgovornost za taka dejanja ne nosijo le neposedni akterji, ampak tudi vsi pristojni dejavniki, ki te dejavnosti nočejo, ne znajo ali ne smejo preprečiti.

Jubilejni deseti Koroški kulturni dnevi v Celovcu

V dneh od 15. do 17. februarja so bili v Celovcu jubilejni 10. Koroški kulturni dnevi, katerih spored je obsegal vrsto predavanj, razstav koroških likovnih umetnikov in literature protifašistične borbe ter predstavo Handkejeve „Žalosti onkraj sanj“ v izvedbi Slovenskega narodnega gledališča iz Ljubljane. O tej največji tradicionalni kulturno-znanstveni prireditvi koroških Slovencev, ki je spet pritegnila na stotine obiskovalcev, obširno poročamo na 3. strani.

Enajstič „Rdeči prapor“

V znamenju spomina na umrlega Edvarda Kardelja, hkrati pa tudi kot potrditev samoupravnega razvoja je minuli teden v Kragujevcu potekalo 11. srečanje samoupravljalcev Jugoslavije, znano pod imenom „Rdeči prapor“. Okoli 1300 udeležencev iz cele Jugoslavije se je uvodoma poklonilo spomenu Edvarda Kardelja, o katerega liku je spregovoril predsednik letošnjega srečanja član predsedstva SFRJ in predsedstva CK ZKJ Petar Stambolič. Spomnil je, da je Edvard Kardelj še pred letom dni kot predsednik lanskega 10. srečanja samoupravljalcev naglasil, da ta srečanja ustvarjalno prispevajo k razvijanju zavesti in prakse socialistične samoupravne družbe.

Povsem v smislu te ugotovitve je potekalo tudi delo letošnjega srečanja, katerega tema se je glasila „Svo-

bodna menjava dela in samoupravno interesno organiziranje“. O tej temi je predsednik Stambolič dejal, da pomeni zgodovinski preobrat v preraščanju ločevanja delavcev v materialni proizvodnji od delavcev v družbenih dejavnostih oziroma presežnega dela od potrebnega dela, fizičnega dela od umskega. V dvodnevni razpravi so poudarili, da je od poslednje uveljavitve ustave in zakona o združenem delu v svobodni menjavi dela v veliki meri odvisno, kako bodo delavci upravljali rezultate svojega dela in celotno družbeno reprodukcijo. Kajti izoblikovali so stališče, da je svobodna menjava dela temelj pridobivanja dohodka delavcev v temeljnih organizacijah družbenih dejavnosti in oblika načrtnega usmerjanja njihovega razvoja v skladu s potrebami in možnostmi združenega dela in družbe v celoti. V smislu tega načela je enajsto srečanje samoupravljalcev v Kragujevcu potrdilo spoznanje, da so izobraževanje, znanost, kultura, zdravstvo in druge dejavnosti soudeležene v razvoju proizvodnje, da ustvarjajo možnosti za povečanje produktivnosti dela in da prispevajo k bolj humanim odnosom med ljudmi. V sklepnih dokumentih pa je glede tega poudarjeno, da gre za dejavnosti, ki so sestavni del družbenega dela, ne pa področje, ki kot potrošnja obremenjuje celotno družbeno delo.

V pismu, ki so ga s srečanja poslali predsedniku Titu, ugotavljajo, da se je še bolj okrepila zavest milijonov delovnih ljudi o tem, da je načelo svobodne menjave dela edina pot in opredelitev, ki jo z rezultati potrjuje praksa. Izrazili so prepričanje, da bo enajsto srečanje samoupravljalcev Rdeči prapor pomembno prispevalo k nadaljnjemu razvoju samoupravnih družbenoekonomskih odnosov, s tem pa tudi k izpopolnitvi političnega sistema. In ob koncu so zagotovili, da je srečanje samoupravljalcev bilo in ostalo zvesto samoupravljalški poti, ki jo je Tito „vizionsko utrl v prid človekovi sreči, sedanjosti in prihodnosti delavskega razreda“.

Letošnji dobitnik tradicionalne listine s plaketo „Rdeči prapor samouprave“, ki so jo podelili že desetič, je železarna „Boris Kidrič“ iz Nikšiča. Med obitniki diplome kluba samoupravljalcev pa je tudi Vinko Hafner, predsednik Zveze sindikatov Slovenije.

Sergej Kraigher

BO PREDSTAVNIK SLOVENIJE
V PREDSEDSTVU SFRJ

Ker se maja letos izteče petletni mandat članov predsedstva SFRJ, so republike in obe pokrajini že začele s pripravami za izvolitev novih članov najvišjega vodstva Jugoslavije.

Tako je bil za člana predsedstva SFRJ iz Slovenije (to mesto je zavzemal umrl Edvard Kardelj) predviden sedanji predsednik predsedstva SRS Sergej Kraigher. Na njegovo mesto pa je za novega predsednika predsedstva SR Slovenije predviden Viktor Avbelj, sedaj član tega foruma, medtem ko naj bi novi član predsedstva SRS postal Stane Markič, član družbenopolitičnega zbora republiške skupščine.

skimi državami ter Japonsko s Kitajsko je vplivalo na novo razmerje sil.

Na jugovzhodu Azije pa je Vietnam omilil proklamirano neuvrščeno in podpisal sporazum o vzajemni gospodarski in vojaški pomoči s Sovjetsko zvezo, kar je Vietnam vezalo tesneje na blokovski svet. Rezultati teh spremenjenih odnosov so močno vplivali na razvoj letošnjih dogodkov. V meddržavnih odnosih med Kitajsko in Viet-

Manjšinska politika Avstrije je lahko za zgled samo v negativnem smislu

Pogosto slišimo, da je manjšinsko vprašanje v Avstriji vzorno urejeno in da imamo koroški Slovenci celo več pravic, kot jih nam pripada po državni pogodbi. V „dokaz“ takih trditvev med drugim navajajo tudi slovenske oddaje celovškega radia ter se hvalijo, da takšne širokogrudnosti ni deležna nobena druga manjšina v Evropi.

Da je resnica povsem drugačna, ne vemo samo mi kot neposredno prizadeti, marveč to dobro vedo tudi tisti, ki se poslužujejo takih nerresničnih trditvev. Zato pa se tudi prej ali slej znajdejo v položaju, ko se njihova „resnica“ izkaže kot navadna laž, ki se je poslužujejo za zavajanje domače in svetovne javnosti, pred katero skušajo prikriti dejstvo, da je manjšinska ureditev v Avstriji še daleč od vzorne rešitve.

Kakor že omenjeno, se pri takih „dokazovanjih“ radi sklicujejo tudi na slovenske oddaje celovškega radia. Že večkrat je bilo povedano, da te oddaje po sedanjem ustroju nikakor niso zadovoljive — ne po vsebini in ne po obliki oz. oddajnem času. Predvsem pa pri teh oddajah ni mogoče govoriti o nekakšni širokogrudnosti in še manj o vzorni rešitvi. Tisti, ki kaj takega trdijo, si morajo ogledati npr. radijske oddaje, ki jih imajo Slovenci v Italiji: namreč posebno radijsko postajo v Trstu s celodnevno sporedom. In kakor je za vzgojo materinoga jezika še posebno važno in o čemer koroški Slovenci kljub vsem „vzornim rešitvam“ niti sanjati ne smemo: imajo redne radijske šolske oddaje v slovenskem jeziku!

Po Primorskem dnevniku povzemo, da je tržaški sedež italijanske Radiotelevizije pravkar izdal zajeto publikacijo, ki vsebuje vse tekste šolskih oddaj v slovenskem jeziku na radiu Trst za leto 1979, in to za otroške vrste, za prvo in drugo stopnjo osnovne šole in za srednjo šolo. S tem se zaključuje prvi triletni cikel šolskih oddaj v slovenskem jeziku.

Oddaje za vrste in prvo stopnjo osnovne šole obsegajo jezikovno in umetnostno vzgojo, oddaje za drugo stopnjo osnovne šole in za srednjo šolo pa poleg jezikovne in umetnostne tudi še znanstveno vzgojo. Oddaje so v času rednega šolskega pouka po vnaprej določenem tedenskem zaporedju.

Za otroški vrtec obsegajo oddaje v razdelku „jezikovna vzgoja“ osem naslovov (Budilka, Kdor ne uboga, ga tepe nadloga, Telefon, Igrajmo se rimo, Zajček se je izgubil, Iglasto in listnato drevje, Žabice, Mravljišče). Oddaje o umetnosti vzgoji so razdeljene na dva razdelka; pri oddajah o glasbi so v besedila vključene kratke preproste pesmice za navajanje k ritmu, pri oddajah o likovni vzgoji pa otroci s pomočjo pogovorov spoznajo barve, njih uporabo in načine risanja.

Oddaje za prvo stopnjo osnovne šole obsegajo v razdelku „jezikovna vzgoja“ osem naslovov, kjer gre za spoznavanje znamenitih oseb, dogodkov, dogajanja v naravi, torej že za zahtevnejši stik z življenjem. V oddajah o umetnosti vzgoji se otroci v glasbenem podrazdelku že srečujejo z instrumenti, njihovimi zvoki in značilnostmi ter

uporabnostjo, spoznavajo se tudi z notami in zapisovanjem not, s plesnim ritmom in posnemanjem glasov iz narave; oddaje o likovni vzgoji pa dajejo otrokom priložnost za opazovanje barv v naradi in za pridobivanje temeljnih elementov za likovno izražanje.

Oddaje za drugo stopnjo osnovne šole obsegajo v razdelku „jezikovna vzgoja“ naslove, ki navajajo k stiku s književnostjo in k spoznavanju raznih literarnih vrst. V oddajah o glasbi spoznavajo otroci razne instrumente ter pojme besede v glasbi in razne vrste koračnic; oddaje o likovni vzgoji jim približajo keramiko, linorez, grafiko in kartografijo; v oddajah o znanstveni vzgoji pa je govora o človeški prehrani.

Oddaje za srednjo šolo obsegajo v razdelku „jezikovna vzgoja“ naslove: Janez Trdina, Kette in morje, Ivan Cankar in njegova mati, Fran Saleški Finžgar, Srečanje s pesnikom Gradnikom, Ivan Trinko. Iz besedil učenci zvedo v obliki dialoga glavne značilnosti in literarne vrste najpomembnejših literarnih ustvarjalcev, pa tudi marsikaj iz življenja v njihovih časih in v krajih, od koder so. V razdelku „umetnostna vzgoja“ spoznajo učenci sestavo orkestra ter biografiji o Händlu in Bachu; v likovnem podrazdelku je govora o risankah z izrezljanimi figurami in o „živih“ risankah s pomočjo dirke avtomobilskih modelčkov, pri čemer se učenci spoznajo tudi s tehniko filmanja; v oddajah o znanstveni vzgoji pa spoznajo zanimivosti o odkritju in uporabi gume, o medsebojni odvisnosti živega in neživega ter o rastlinah.

O sporedu slovenskih šolskih oddaj tržaškega radia namenoma poročamo bolj obširno, ker to omogoča boljše primerjavo z razmerami pri nas, kjer o podobni ureditvi seveda sploh ni govora. Že ta zgolj na šolske radijske oddaje omejena primerjava pa dovolj prepričljivo dokazuje, da Avstrija s svojo manjšinsko politiko ne daje zgleda v pozitivnem smislu, marveč nasprotno le v negativnem: kako je treba manjšinam pravice okrniti na minimum ali pa jih za pravice sploh prikrajšati — in se kljub temu sončiti v samohvali in samodopadljivosti.

Med drugim bodo tokrat prikazali razstavo z naslovom „Nove energijske alternative za kmetijstvo“. Nadalje bodo predstavljeni kmetijski pridelki, pitovno govedo in svinjereja, prav tako tudi semena in gnojila, medtem ko bo posebna razstava posvečena turizmu na kmetiji. Lovci in ribiči se bodo ustavili predvsem hali 26, kjer bo pod naslovom „Jaspowa“ razstavljeno vse, kar spada k lovu in ribolovu. Dunajska delavska zbornica bo svojo razstavo posvetila svoji lastni dejavnosti ter bo opozarjala na obsežne naloge, ki jih opravlja v interesu delojemalcev na področju socialne politike, gospodarske politike ter kulturne politike in izobrazbe. Na razstavi dunajske trgovinske zbornice pa bo možno videti, kakšne naloge in kakšna dela opravlja danes ključavničarski poklic, ki se lahko poslužuje najmodernejših tehnologij in naprav.

To je seveda le kratek oris najvažnejših prireditev v okviru letošnjega pomladanskega mednarodnega velesejma na Dunaju, ki bo obsegal tudi še celo vrsto drugih razstav in demonstracij — vse tja do priznanega vinskega sejma, ki mu bo letos dala poseben pečat Gradiščanska.

Takoj po končanem pomladanskem sejmu pa bodo na dunajskem razstavišču začeli graditi novo halo, ki naj bi bila gotova že do jesenske sejemse prirreditve. To bo 150 metrov dolga hala s površino več kot 5000 kvadratnih metrov ter bo služila razstavi živil. Gradbeni stroški so predvideni v višini 33 milijonov šilingov. Tako dunajski mednarodni velesejem tudi z modernizacijo in razširitvijo svojih razstavnih naprav skrbi za še večji uspeh svojih tradicionalnih sejemskih prireditev.

Velikan sodobne zgodovine

Ob smrti velikega slovenskega in jugoslovanskega revolucionarja in državnikarja Edvarda Kardelja so tudi vodilni predstavniki držav in političnih gibanj z vsega sveta poudarili njegove zasluge za razvoj Jugoslavije ter za stvar miru in napredka v svetu. Posebno zanimivo oceno pa je podal predsednik ekonomske komisije OZN za Evropo Janez Stanovnik, ki se je kot odposlanec generalnega sekretarja OZN Waldheima udeležil pogrebnih svečanosti ter v imenu svetovne organizacije med drugim izjavil:

Z Edvardom Kardeljem izgublja človeštvo velikana sodobne zgodovine. Z vso svojo mislijo in z vsem svojim delom je Kardelj bistveno prispeval k izgraditvi temeljev trdnega miru in napredka na svetu.

● Kot Sperans je pokazal človeštvo, da brez rešitve narodnega vprašanja ni trajnega miru v svetu.

● Kot Krištof je z borbo proti fašizmu vgradil v temelje svetovne skupnosti idejo človeških pravic in svobode kot podlage svetovnega miru.

● Kot Bevc je pokazal, da je v družbi vseh jugoslovanskih narodov trdna osnova za narodno neodvisnost in neuvrščenost, ki postaja temelj skupnosti jugoslovanskih narodov in ki je kot takšna prav tako vgrajena v temeljna načela svetovne organizacije miru.

● Kot Edo je pokazal toplega človeka, ki je imel svoj odnos zvestobe in nežnosti ne samo do svojih najbližjih, ampak do vsakogar, ki je prišel z njim v stik.

● Kot Kardelj je postavil spomenik slovenskemu in vsem jugoslovanskim narodom v svetovni skupnosti.

Mislím, da so jugoslovanski narodi, še posebej pa slovenski, čigar sin je bil ponosno Edvard Kardelj, lahko hvaležni, da se jim je rodil velikan, ki je v tem zgodovinskem trenutku tako bistveno prispeval k izgradnji čvrstih temeljev svetovnega miru.

Da so jugoslovanski narodi ponosni na svojega velikega sina, izpričujejo tudi s tem, da bodo po Edvardu Kardelju poimenovali številne ceste, trge, ustanove. Tako je bila med drugim dana tudi pobuda, da dobi ljubljanska univerza ime po Edvardu Kardelju, ki je bil njen častni doktor in profesor.

Šola sožitja

Kakor smo v našem listu že poročali, obhaja letos dvojezično šolstvo v Pomurju dvajsetletnico. V teh dvajsetih letih se je skupno šolanje otrok slovenske in madžarske narodnosti razvilo v pravo šolo sožitja. Predvsem pa je imelo velik delež pri enakopravnem vključevanju pripadnikov madžarske narodnosti v vse oblike družbenega življenja ter je prispevalo h krepitvi vseh oblik njihovega sodelovanja z matičnim narodom.

Da so rezultati dvojezičnega šolstva tako pomembni, je seveda pripisati dejstvu, da so mu vseh dvajset let posvečali posebno družbeno skrb. Doseženi uspehi pa so hkrati tudi spodbuda za nadaljnje delo. Pri tem se vsi dejavniki zavedajo, da je prav dvojezično šolstvo prispevalo k enakovredni rabi madžarskega in slovenskega jezika ter k bogatjenju kulturne dediščine obeh narodnosti.

Učni uspeh na dvojezičnih šolah je povsem zadovoljiv, k čemur seveda prispeva svoj bistveni del tudi dobra kadrovska zasedba ter nenahno in vsestransko izpopolnjevanje učiteljev. Pripadniki madžar-

ske narodnosti imajo po končani osemletki možnost izpopolnjevanja v materinem jeziku na pomurskih srednjih šolah, pa tudi na srednji vzgojiteljski šoli v Mariboru; dopolnilno izobraževanje je potrebno predvsem bodočim učiteljem in vzgojiteljem na narodnostno mešanem ozemlju.

Ne nazadnje pa k bogatitvi dvojezičnega šolstva v Pomurju prispevajo tudi sliki, ki jih vzdržujejo pripadniki madžarske narodnosti s svojim matičnim narodom v LR Madžarski. Take stike imajo učenci dvojezičnih šol tako s šolami na Madžarskem kakor tudi s šolami v Vojvodini, kjer prav tako živi madžarska narodnostna skupnost.

Z uspešnim razvojem, ki ga je zabeležilo dvojezično šolstvo v Pomurju v zadnjih dvajsetih letih, pa je postalo kot šola sožitja zgled tudi drugim državam. O tem dovolj prepričljivo govori dejstvo, da je na primer dvojezično šolo „Drago Lugarič“ v Lendavi samo v minulemu letu obiskala 32 posameznikov in delegacij iz zamejstva in iz tujine, kjer imajo opravka s problematiko šolanja narodnih manjšin.

Nova knjiga o manjšinah

Nedavno se je delu Ernesta Petriča „Mednarodnopravno varstvo narodnih manjšin“ (knjiga je izšla leta 1977 v Mariboru in je Slovenski vestnik o njej že poročal) pridružil knjiga podobnega značaja zagrebškega univ. profesorja za mednarodno pravo Budislava Vukasa „Etnične manjšine in mednarodni odnosi“ (Etničke manjnine i mednarodni odnosi, Zagreb 1978) — dejstvo, ki samoposebi opozarja na širino problematike proučevanja manjšinske in narodnostne problematike v Jugoslaviji. Značilnost obeh knjig je tudi v tem, da se (to velja še zlasti za Petriča) izogibata vrsti posegov v zgodovino ter podajata zlasti problematiko narodnih manjšin in njihove zaščite v sodobnem svetu.

Vukas poudarja, da je bil njegov namen pri pripravi knjige, pojasniti tisti del mednarodnega prava, ki se nanaša na položaj etničnih manjšin ter pokazati dejanski položaj manjšin jugoslovanskih narodov v sosednjih državah v luči mednarodnih pravil. Specifičnost tega vprašanja, pa tudi zgodovinski razvoj manjšinske zaščite v svetu je nujno vodil k temu, da ima oris tega vprašanja obelježje evropske manjšinske problematike, dejstvo, ki je bilo do nedavnega pogojeno s položajem Evrope v svetu (pomislimo le na kolonialno odvisnost Afrike in Azije in na podobno dejstva); to pa seveda ne pomeni, da neevropske države in narodi nimajo podobnih problemov, kakršni se na mednarodnem področju pojavljajo v Evropi. Ko povzema svoja dognanja, Vukas med drugim opozarja, da imamo manjšine — pri tem omenja Francijo — pri katerih se po dolgotrajni navidezni asimilaciji prebujajo težnja za ohranitev etničnih značilnosti ter za afirmacijo svoje etnične identitete.

Vprašanja, ki se jih Vukas dotika v posameznih poglavjih, so: manjšine kot dejavniki in subjekti mednarodnega prava; pogled klasikov marksizma na vprašanje

naroda in manjšin; vprašanje manjšin (narodnosti) v Jugoslaviji; mednarodnopravna zaščita manjšin; prikaz položaja jugoslovanskih manjšin v sosednjih državah; v zaključnem delu knjige Vukas razpravlja o helsinkiški konferenci o evropski varnosti in sodelovanju (s stališča varstva narodnih manjšin in človekovih pravic) ter o beograjskem nadaljevanju te konference; delo zaključuje prikaz manjšinske problematike kot splošnega svetovnega problema.

Ob tako nakazani problematiki lahko izluščimo vrsto zanimivih opozoril in dejstev. Med nje bi nedvomno mogli prišteti razpravljanje o manjšinskem varstvu v času med obema svetovnima vojnama (v Društvu narodov) ter obnovo tega vprašanja v organih Organizacije združenih narodov.

Za koroške Slovence bo med drugim nedvomno poučno avtorjevo stališče, da celoten razvoj manjšinske zaščite potrjuje, da je manjšinam priznan položaj pravnega subjekta. Ne da bi nadrobneje navajali vrsto vprašanj, o katerih knjiga govori, naj opozorimo na obsežnejše prikaze položaja manjšin jugoslovanskih narodov in vseh sosednjih državah: v Italiji, Avstriji, Madžarski, Romuniji, Bolgariji, Grčiji in Albaniji. Razumljivo je, da Vukas v tem okviru nadrobneje razpravlja tudi o členu 7 avstrijske državne pogodbe ter o kršitvah njegovih določil. Morda bi povzeli le analizo prvega odstavka tega člena, ki govori o pravicah Slovencev in Hrvatov do lastnih organizacij: tu Vukas skupaj z znanim hrvaškim izvedencem za mednarodno pravo prof. Andriassyjem opozarja, da pomenijo kršitev te pravice znane „grobsti policije proti koroškim Slovincem“ med demonstracijami slovenske koroške mladine (mišljeni so zlasti nastopi varnostnih oblasti v Senti Jakobu, Skocijanu in Pliberku).

Pomladanska prireditev dunajskega mednarodnega velesejma

V dneh od 7. do 11. marca bo na dunajskem razstavišču spet tradicionalna pomladanska sejemška prireditev, ki bo — kakor vsako leto — predstavila najnovejše dosežke domačega gospodarstva. Dunajski mednarodni velesejem bo namreč spet pritegnil številne razstavalce, saj bo na njem zastopanih kar 3415 podjetij iz 30 držav sveta, od tega 1770 iz Avstrije.

Dunajski mednarodni velesejem ima pri vsaki svoji prireditvi posebno težišča. To je predvsem sejem pohištva, ki velja za največje tovrstno razstavo v Avstriji. Tokrat bo razstava pohištva obsegala okoli 35.000 kvadratnih metrov razstavne površine v 11 halah. Od tega bodo domači proizvajalci zasedli 9 hal, v ostalih dveh pa bo predstavljeno pohištvo iz drugih držav. Drugo težišče bo mednarodni strokovni sejem gradbenih strojev, ki bo pod označbo „interbau '79“ doživel premiero v okviru dunajskega sejemškega dogajanja. Pri tem ne gre le za največje tovrstno razstavo v Avstriji, marveč za eno največjih v srednji Evropi. Njena razstavna površina bo zajela 50.000 kvadratnih metrov. Še večja kot lani bo mednarodna strokovna razstava dvokoles, ki bo predvsem mlajšim interesentom predstavila izredno pestro in privlačno ponudbo najrazličnejših modelov mopredov, motornih koles in koles vseh svetovnih znamk. Kot četrti „sejem znotraj sejma“ pa se pridružuje še sejem iznajdb, ki obiskovalcem leto za leto predstavlja zanimive novosti z najrazličnejših področij.

Poleg omenjenih težišč bo pomladanski sejem seveda obsegal tudi vrsto drugih posebnih razstav in prireditev. V tem okviru velja na prvem mestu omeniti kmetijske razstave.

10. Koroški kulturni dnevi

Od 15. do 17. februarja so se odvijali v prostorih Mohorjeve v Celovcu 10. Koroški kulturni dnevi. Jubilejni kulturni dnevi so bili odprti na razstavo desetih koroških umetnikov, ki sta jo pripravila nemškogovoreča Korošca Adolf Scherer iz Beljaka in Ernst Hildebrand iz Celovca. Bili so zastopani umetniki iz zgornje in spodnje Koroške, kakor tudi slovensko in nemškogovoreči. Razstavo „Umetnost na Koroškem“ pa je dopolnila še razstava literature o narodnoosvobodilni borbi, ki je med drugim skušala opozoriti na avstrijski okvir, v katerem so živeli Slovenci pred letom 1938, ki je imel svoj poseben vpliv na razvoj antifašističnega gibanja med drugo svetovno vojno.

Pripravljalni odbor se je letos odločil za štiri tematske sklope. Za poslušalce so bili v slovenščini razmnoženi referati, s simultanim prevajanjem pa je bilo poskrbljeno, da so vsi poslušalci — tudi nemško govoreči — brez težav lahko sledili predavanjem.

Obisk Kulturnih dni je bil letos nekaj močnejši kot lansko leto; skupno je obiskalo to osrednjo kulturno-znanstveno prireditve več kot 500 ljudi. Ugotovimo lahko tudi večjo udeležbo nemškogovorečih poslušalcev. K temu je gotovo doprinesla tudi uvedba simultane prevajanja. Na vseh predavanjih je bilo okoli 100 nemškogovorečih ljudi, pa ne samo s Koroške, temveč tudi iz drugih zveznih dežel. Npr. se je udeležila Scharfovega referata o nemški literaturi na Koroškem skupina študentov celovške pedagoške akademije, ki so s tem izpričali, da so predavanja na Kulturnih dneh tudi velikega pomena za nemško študirajočo mladino na Koroškem. Z ureditvijo simultane prevajanja so organizatorji Kulturnih dni dokazali resnično pripravljenost za povezavo z nemškogovorečo javnostjo in za zblizevanje z narodom sosedom. Tega odpiranja in pripravljenosti za zblizevanje pa pri prireditvah koroške deželne politike oz. pri drugih prireditvah večinskega naroda do sedaj nismo mogli opaziti.

Poročanje v koroškem časopisu o Kulturnih dneh pa se je kljub simultnemu prevajanju osredotočilo v glavnem na dve temi: na predavanje o jugoslovansko-avstrijskih odnosih in pa predstavo Handkejevega dela „Žalost onkraj sanj“. Zanimanje koroškega časopisa je veljalo v glavnem le referatu znanstvenikov Klemenčiča, Druškoviča in Nečaka o meddržavnih odnosih med Avstrijo in Jugoslavijo. Ob tej priliki pa so skušali nekateri časopisi izboljšati ugled avstrijske manjšinske politike, ki je doživela ob preštovanju kakor tudi po sedmojuljski zakonodaji svoj poraz.

Poleg tega skuša Heinz Stritzl v Kleine Zeitung zmanjšati pomen Koroških kulturnih dni s tem, da imenuje kot pogoj za širše upoštevanje te prireditve v koroški javnosti nastop koroških zgodovinarjev. Očividno hoče to znanstveno prireditve „širše upoštevati“ šele tedaj, če bodo na njej govorili znanstveniki, ki so njemu všeč. Da stoji na precej slabih pozicijah, je pokazala močnejša udeležba nemškogovorečih demokratov. Predvsem pa grede njegov „nauki“ povsem mimo stvari, če opozorimo, da so bili na letošnjih Kulturnih dneh zastopani poleg slovenskih znanstvenikov iz Koroške, Slovenije in Trsta tudi štirje nemškogovoreči predavatelji iz Avstrije, ki so brez dvoma govorili o temah, ki so brez dvoma zelo zanimive za vso avstrijsko javnost (Internacionalizem v antifašističnem gibanju; Illegalni avstrijski fisk 1938—1945; Nemška literatura na Koroškem po letu 1945; Prevajalska dejavnost iz slovenščine v nemščino).

Kljub zanimive vsebine pa smo čuli tudi konstruktivno kritiko glede poteka Kulturnih dni, saj je bil celoten program tako natrpan, da je prišlo v teku treh dni le do redkih

diskusij, tako da je pod tem dejstvom trpela efektivnost cele prireditve. Zato je upravičena zahteva po redukciji števila predavanj in po večji možnosti diskusij. Npr. pri najbolj obiskanih predavanjih o NOB, kjer so bile navzoče tudi žive priče tistega časa, prav te niso prišle do besede.

Treba je še navesti prireditelje: to so še vedno Zveza slovenskih organizacij na Koroškem in Narodni svet koroških Slovencev ter Slovenska prosvetna zveza in Krščanska kulturna zveza, čeprav so nekateri oblikovalci javnega mnenja skušali napraviti enostranski vtis, Kärntner Tageszeitung pa je celo pripisala očetovstvo organizaciji, ki je dala prostore na razpolago.

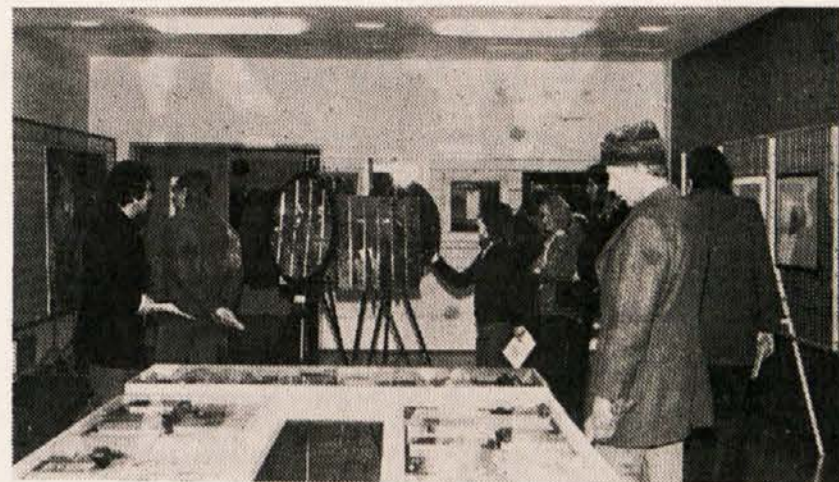
Z velikim zanimanjem je bila sprejeta tudi uprizoritev Handkejeve „Žalosti onkraj sanj“, ki jo je predvajalo Slovensko narodno gledališče (v posebnem članku poročamo več o tem dogodku).

V uvodnem referatu je profesor Janko Zerzer orisal zgodovino Koroških kulturnih dni, ki so nastali

iz potrebe po znanstvenem raziskavanju faktorjev, ki odločno vplivajo na razvoj narodnostne skupine. KKD naj bi tudi podpirali okrepitev narodne zavesti in prispevali k mirnemu sožitju obeh narodov v deželi.

Pomanjkanje lastnega znanstvenega kadra je bila ena največjih začetnih težav. Vendar je v zadnjih letih že vidna pozitivna tendenca, saj je v teku let sodelovalo veliko število domačih sodelavcev, študentov ali mladih akademikov, ki spadajo danes med nosilce samostojnega znanstvenega dela slovenske manjšine na Koroškem. V zadnjih 9 letih je bilo na KKD 34 zgodovinskih, 28 jezikovno-literarnih in 24 manjšinsko-pravnih predavanj, od katerih je večkatere poseglo v aktualno dogajanje na Koroškem. Na prvem večeru je predaval tudi Nace Šumi o koroški umetnosti v slovenskem okviru — obravnaval je v glavnem razvoj v 18. in 19. stoletju.

Petkovo dopoldne je bilo posvečeno vprašanju odnosov med Jugoslavijo ter Avstrijo oz. Italijo. Tako so Drago Druškovič, Vladimir Klemenčič in Dušan Nečak podali pregled povojnih avstrijsko-jugoslovanskih odnosov, ki so se v različnih obdobjih razvijali različno dobro. Manjšinsko vprašanje je pri tem ostalo eno osrednjih vprašanj bilateralnih odnosov, ki so se ga dotaknili na vseh uradnih srečanjih avstrijskih in jugoslovanskih predstavnikov. Iz podatkov je bilo razvidno, da si je Jugoslavija prizadevala za čim boljše rešitev manjšinskega vprašanja, a je na avstrijski strani naletela na gluha ušesa. Diskutantni so videli v referatu

tu vrsto pomanjkljivosti, v prvi vrsti to, da manjšina ni bila obravnavana kot subjekt. Predsednik ZSO dr. Franci Zwitter je v tem smislu poudaril, da morajo vzgibi za sporazume med obema državama priti prav iz vrst manjšine, ki si mora ob podpori vseh demokratov tudi sama priboriti svoje pravice.

O vplivu osimskih sporazumov na medčloveške odnose je govoril Karel Šiškovič iz Trsta. Osimski sporazumi ne obravnavajo samo vprašanje mej, temveč tudi gospodarsko sodelovanje in vprašanje slovenske narodne skupnosti v Italiji oz. italijanske v Jugoslaviji. Cilj sporazumov pa je, da se onemogoči ponavljanje konfliktov med dvema sosednjima državama, da poiščeta povezavalne momente v interesu obeh držav, poleg tega pa tudi v interesu širše mednarodne skupnosti. Po mnenju predavatelja bo dokončna rešitev odvisna od radikalnega obračuna demokratičnih strank z ostanki nacionalističnih in protislovenskih sil. V diskusiji pa se je pojavilo mnenje, da predavatelj preveč optimistično ocenjuje možnosti mednarodnih sporazumov.

Ob 500-letnici koroškega kmečkega upora 1478 je Bogo Grafenauer obravnaval skupne interese slovensko- in nemškogovorečih v tistem času, ki še ni poznal druž-

bene manjvrednosti slovenskega prebivalstva. Predavatelj je kot posebnost koroškega kmečkega upora navedel večjo vztrajnost in trmo, kot na Kranjskem in na Štajerskem, s katero so koroški uporniki dosegli večjo pravno varnost zoper pritisk graščakov. Posebnost upora je bila tudi interesna povezanost nemškega in slovenskega kmela in drugih nižjih slojev, vodstvo namreč ni bilo sestavljeno le iz kmetov, temveč tudi iz obrtnikov in rudarjev. Jože Rajhman pa je v svojem predavanju o profestantizmu na Koroškem zastopal mnenje, da je ohranitev narodnostne samobitnosti Slovencev na Koroškem v veliki meri tudi zasluha reformacijskega gibanja v 16. stoletju, ki je imelo dober posluš za živo besedo in je s tem pripomoglo slovenskemu jeziku do enakopravnosti v javni rabi.

V petek popoldne se je obravnavala tema NOB. Delovna skupina Slovenskega znanstvenega inštituta je poročala o NOB na Koroškem ob primeru Borovelj in okolice. Poročilo, ki ga je prebral Janko Malle, pojmuje skupina kot vmesno poročilo. Med drugim poudarja referat, da so slovenski komunisti in njihovi simpatizerji s svojo predvojno dejavnostjo ustvarili pogoje za nastanek koroške narodnoosvobodilne borbe. Poudarja pa tudi zasluge KPS, ki je skupno z OF postala vodilna sila tudi na Koroškem, vprico šibkosti avstrijskih antifašističnih sil in KPA.

Opozoril pa je tudi na negativni učinek, ki ga je imela politika tako imenovane sredine, ki je strašila z nemškimi terorjem in svarila pred zaupanjem v napredne in komunistične sile. Okrožnica partizanov je tedaj opozarjala, da „čakali pomeni slabiti sile protifašističnega tabora...“

Poročilo je dober prispevek k razumevanju zgodovine slovenskega naroda na Koroškem, saj npr. ne postavlja izseljevanje Slovencev kot višek trpljenja slovenskega ljudstva, temveč pokaže, da se je slovensko ljudstvo kljub velikim težavam znalo organizirati ter slabiti fašističnega okupatorja in je s tem doprineslo svoj važen prispevek k porušitvi Hitlerjevega režima.

Milan Pahor iz Trsta je podal pregled NOB na Primorskem od kapitulacije Italije pa do konca vojne. Očividne razlike do koroškega položaja v času NOB so na Primorskem: večja vloga delavstva — tako slovenskega kakor italijanskega, širši množični antifašistični odpor in uspešno delovanje enotne slovensko-italijanske organizacije „Delavske enotnosti“.

Slika skupnega boja narodov proti fašizmu sta izpopolnila dva nemškogovoreča zgodovinarja. Willibald Holzer je prikazal mednarodno sodelovanje ob primeru internacionalnih brigad proti Francovskemu fašizmu v Španiji, ob primeru delovanja Kominterne, ob primeru borbe jugoslovanskih narodov in drugih narodnosti, ki so se borile v sklopu jugoslovanske OF (Bolgari, Poljaki, Italijani, Avstrijci) in ob primeru povojnega razvoja v vzhodnih državah, kjer je prišlo do trenja med načelom internacio-

Koroški nemški avtor

v izvedbi slovenskega gledališča

Jubilejni 10. Koroški kulturni dnevi so nam predstavili tudi koroškega nemškega avtorja Petra Handkeja s prazvedbo dramatisacije njegove novele „Žalost onkraj sanj“ — v predstavi Slovenskega narodnega gledališča iz Ljubljane. Za koroški Parnas kulture novo? Ne! Napredni Handkeji, Turriniji, Jonkeji in drugi so se morali afirmirati v inozemstvu, da se sedaj koroški kulturni bogovi evropskega kova trkajo po prsih in ponosno odmeva: „to so naši sinovi“. Gotovo marsikatero pisunčka tukajšnjih dnevnikov grize v prsih to, da je „njihovega“ avtorja prvič predstavil zaostali narod hlapcev in pastirjev. Pisec koroške Kleine Zeitung se upravičeno sprašuje: „Ist Handke ein Kärntner Dichter?“ (Odgovori izražajo deljena mnenja).

Pa kaj, pustimo govoriti avtorja: zares Žalost onkraj sanj ali Wunschloses Unglück — ta koroški vsakdan,

kakor pač hočete. Usoda? Kratek a zgoščen biografski okvir matere včeraj in danes — „redkokdaj onkraj sanj in nekako srečni, največkrat onkraj sanj in malce žalostni...“ (po Petanu). Torej ne usoda, ki si jo kroji človek sam, temveč „usoda“, nam krojena s preteklimi in sodobnimi koroškimi dejstvi. Monološko opisani spomini na mater, ki živi v svoji žalosti onkraj sanj, sanje ostanice sanje, žalost pa kruta žalost...

Handkejevo pripovedovanje o materi nas pretrese vzlic skoposti emocionalnih občutkov, ki jih človek goji v spominu na mater. Z golim nizanem spominov, ki nočejo izražati nobenega čustvovanja, včasih celo brezsrčni, hladnokrvni, trdi, kruti — kljub temu nam ta tekst podoba matere trdoživ, ostro in jasno zareže pod kožo. Poslušanje monotonega zaletavega monologa se srhljivo zareže v našo zavest.

Govorimo o materini zgodbi. Ali ni to v še večji meri sinova zgodba, sinov monolog, v spominskih reprizah se mu prikazuje mater in skuša razkriti mater. Vseskozi govori o materi — razkriva pa sina, sebe, nas, ki gledamo mater z lepšimi očmi, s spoštovanjem, z ljubeznijo — pa kljub temu (ne zavedajoč se) grdo, brezsrčno hladno. Skozi svojo mater nam je morda hotel pokazati nas? Vam je zato predstava šla tako pod kožo, ste se zato zgrozili, ker ste zažutili amega sebe? Gotovo je bilo to. Svetinja-mati ostane, spomin na mater je vedno lep, tudi če je zavestno zavil v besede hladnosti in brezčustvenosti. Priznajte, sinovi, da vas je prizadelo: mati gledalka je zgolj trpela, zaradi nas sinov, ki krojimo usodo matere domovine Koroške. Nam sinovom sanje, materam pa žalost.

Petanova dramatisacija je sicer že nekakšen modni trend slovenskih gledališčnikov, ki segajo po dramatisiranih novelah, romanah in podobno in jih skušajo spraviti v gledališko formo. Učinkovitost tovrstnega gledališča, kot gledališča v pravem pomenu besede pač, se mi zdi vprašljiva. Kajti v sinovem monologu (igral Rudi Kosmač) se gledališko prisiljeno spominsko retrospektivno nekajkrat pokaže mati (Slavka Glavinova). Ne mislim te eksperimentalne predstave kritizirati, ampak kot radijska igra bi mi ta tekst z vsemi glasbenimi, zvočnimi in drugimi efekti gotovo posredovala isto, pač s to razliko, da smo uživali živo igro dveh odličnih igralcev v svoji izvrstni interpretaciji — gledališkega pa smo odnesli prav malo. Kar nam je novo, nam naj še ne bi zadostovalo kot gledališče.

Velika kulturna akcija na Ravnah

V soboto zvečer je bila v športni dvorani pri osnovni šoli Prežihovega Voranca na Ravnah sklepna prireditev 12. pevskega srečanja Od Pliberka do Traberka, katerega organizator je Zveza kulturnih organizacij Ravne na Koroškem. Ta prireditev se že leta odvija v okviru proslavljanja „Vorančevih dnevov“, ki so jih začeli s skromno proslavo obletnice njegove smrti. Vorančevi dnevi so v teku let dosegli svoj višek z nastopom skoraj tisočglavega zbora koroških pevcev z obeh strani državne meje.

Na tem srečanju so poleg domačih pevskih zborov sodelovali tudi pevski zbori iz južne Koroške — mladinski mešani pevski zbor slovenske gimnazije pod vodstvom Jožka Kovačiča, mešani pevski zbor SPD „Srce“ Dobrla vas (Albin Kranjc), združeni pevski zbor SPD „Vinko Poljanec“ Škocijan, SPD „Trla“ Žitara vas (Jožej Starc); moški pevski zbor SPD „Edinost“ Pliberk (Valentin Hartman) in mešani pevski zbor „Rož“ SPD „Rož“ Šentjakob v Rožu (Lajko Milisavljevič) — in tako pomagali dati pevskemu srečanju na Ravnah še pestrejšo in privlačnejšo obeležje.

Organizacija tega mogočnega srečanja pevskih zborov — nastopilo jih je okrog 30 s skupno okrog 800 pevci — je bila brezhibna. Višek tega pevskega srečanja pa je bil vsekakor nastop združenih zborov in pihalnega orkestra ravnanskih železarjev, ki so zapeli oziroma zagodli „Zapojmo slavospev“. S tem nastopom je bila sklepna prireditev 2. pevskega srečanja Od Pliberka do Traberka končana. Tudi iz tega srečanja je razvidno, da so Vorančevi dnevi postali simbol kulturnega hotenja vseh Korošcev tostran in onstran meje in da je pesem važen faktor pri ustvarjanju boljših medsebojnih odnosov ter da je pesem igrala pomembno vlogo tudi v najtežjem času našega ljudstva v času vojne. Predsednik Zveze koroških partizanov Karel Prušnik-Gašper, ki se je udeležil srečanja in je tam tudi spregovoril, je o slovenski pesmi povedal sledeče:

S slovensko pesmijo so si v letih 1942 do 1945 grelji svojo ledeno-mrzlo usodo naši izseljenci-pregnanci v neprijazni tujini, s sloven-

sko pesmijo so si hladili gorje naši zaporniki v koncentracijskih taboriščih, s slovensko pesmijo so si krepili hrabrost in revolucionarnost ter ljubezen do svojega naroda partizani. Spominjam se moje prve vojaško-ekonomske akcije, ki jo je izvedla prva Koroška partizanska četa 15. decembra 1942 v Solčavi. Po zasebni in razorožitvi nemške postojanke, smo sredi vasi zapeli partizansko pesem „Nabusimo kose že klas dozoreva, že žetve bo-

DAN ŽENA

v nedeljo 4. marca ob 13.30 uri popoldne v hotelu Obir v Železni Kapli.

Žene prisrčno vabljene!

gate napočil je čas...“ Še danes po tolikih letih se tega prvega srečanja s partizani in na partizansko pesem spominjajo Solčavci. To jim je v spominu ostalo tako globoko zaradi tega, ker jim je ta pesem zavnala po Nemcih upognjeno hrbtenico. Partizanska pesem nas je spremljala vse do zmagovitega konca vojne in nam dajala vero v dokončno zmago. Koroški partizani smo peli partizanske pesmi z borci doma iz Štajerske, iz Dolenjske, Gorenjske, Primorske in Bele krajine. Vedno nam je pomagala nositi težko breme takratnega časa. V naših torbicaх smo poleg municije in partizanske OF literature nosili tudi slovenske pesmarice. Tovarš Prušnik je nadalje poudaril, da je koroškim Slovencem danes potrebna borbena partizanska pesem.

Koroški Slovenci smo s puško v rokah in s partizansko pesmijo zmagali in si tako priborili člen 7 avstrijske državne pogodbe. Vedno se moramo zavedati, da bi členu 7 ne bilo, če na Koroškem ne bi bilo narodnoosvobodilnega boja. „Iz krvi rdeče mladih partizanov, vzklije roža svobode“ poje partizanska pesem. Ena teh rož svobode je slovenska gimnazija v Celovcu, ki je prav gotovo ne bi bilo, če bi se koroški Slovenci ne vključili v oborožen boj proti Hitlerjevi Nemčiji. Te pridobitve so terjale ogromen krvni davek — petsto partizanov je pokopanih na ozemlju, kjer živimo Slovenci na Koroškem. Čuvajmo izročila naših padlih borcev in s tem bomo očuvali tisti fundament na katerega gradimo našo srečno in svetlo bodočnost. Tovarš Prušnik je organizatorjem in vsem sodelavcem, ki se prizadevajo za obhajanje Vorančevih dnevov izrekel iskreno zahvalo in s tem zaključil svoj govor. Ob tej priložnosti je spregovoril tudi predsednik Krščanske kulturne zveze Lovro Kasel in med drugim omenil vrline pokojnega dvornega svetnika dr. Tischlerja.

Sklepna prireditev 12. pevskega srečanja Od Pliberka do Traberka na Ravnah je bila pomembna kulturna akcija v čast neumrljivemu Prežihovemu Vorancu. Koroški Slovenci si štejemo v veliko čast, da tudi mi prispevamo svoj delež in tako pomagamo proslaviti spomin tega našega velikega koroškega besednega ustvarjalca.

Občni zbor DSPA

V soboto 17. februarja 1979 je imelo Društvo slovenskih pisateljev v Avstriji svoj redni občni zbor, katerega se je kljub slabemu vremenu udeležila več kot polovica članov. Po poročilu predsednika prof. Janka Messnerja in po pregledu blagajne je bila soglasno sprejeta razrešnica starem odboru, kar priča, da je odbor v redu deloval. Za novega predsednika DSPA je bil potem ponovno izvoljen prof. Janko Messner, tudi podpredsednik je ostal isti, namreč Gustav Januš. Za tajnika pa je bil izvoljen Jože Blajs. Nato je novi odbor sprejel že nekaj soglasno odobrenih predlogov, ki bodo daljnoročno gledano sigurno v stanju, da poživijo literarno ustvarjanje koroških Slovencev. V načrtu so organizacija literarnih večerov, na katerih bi pisatelji in pesniki brali v krogu svojih kolegov (ti večeri naj bi bili vsaj vsako četrletje) in predavanja priznanih slovenskih literarnih profesorjev (pri tem bi predvsem lahko izkoristili navzočnost ljubljanskih profesorjev, ki bodo še poučevali na celovski univerzi).

Na občnem zboru sta bili sprejeti tudi dve novi članici (Jožica Čertov in Stefka Vavti), tako da sedaj znaša število članov DSPA 17.

ČESTITAMO

Pred dnevi je na filozofski fakulteti ljubljanske univerze, oddelek za zgodovino in sociologijo, v rekordnem času zaključil študij in diplomiral Matjaž Klemenčič iz Ljubljane.

Matjaž Klemenčič je sin znanega ljubljanskega znanstvenika dr. Vladimira Klemenčiča, ki ga dobro poznamo po njegovih številnih razpravah o koroški problematiki; njegova mati pa je koroška rojakinja, ki izvira iz Loge vasi. Mladega Matjaža Klemenčiča smo imeli lani priložnost spoznati na slovenskih kulturnih dnevih, kjer je govoril o šolski problematiki na južnem Koroškem. Očividno prevladuje v njegovih delih poreklo po njegovi materi.

Mlademu Matjažu Klemenčiču iskreno čestitajo koroški prijatelji.

8. mednarodno tekmovanje mladih kuharjev

K 11. strokovnemu sejmu gastronomije in turizma „Gast 79“, ki bo odprl svoja vrata v soboto 17. marca in bo trajal do vključno nedelje 25. marca, je prireditelj povabil štiri ekipe mladih kuharjev, da se bodo med seboj pomerili v kuharski umetnosti. Tokrat bo to že 8. mednarodno tekmovanje mladih kuharjev v pripravljani meniji, kar je edinstven primer kuharske dejavnosti v Evropi. V okviru tega medsebojnega tekmovanja prejme najboljša ekipa priznanje v obliki kuharja, katerega je kreiral koroški umetnik Heinz Göll. Osvojitev tega priznanja pa ni poglobitvena stvar, kajti tekmovanje mla-

dih kuharjev ima še drugo funkcijo in sicer da se le-ti med seboj seznanijo, preizkusijo svoje znanje in da navežejo stike preko meja. Na teh tekmovanjih imajo mladi kuharji seveda tudi priložnost razširiti in izpolniti svoje strokovno znanje, saj tekmuje med seboj najboljša mlada kuharska elita Evrope.

Po vrstnem redu kuhajo v okviru „Gast 79“ sledeče ekipe in sicer prvi dan mednarodni meni, drugi dan pa nacionalni:

- v nedeljo 18. in v ponedeljek 19. marca ekipa iz Avstrije,
- v torek 20. in sredo 21. marca ekipa iz Zvezne republike Nemčije,
- v četrtek 22. in petek 23. marca ekipa iz Francije,
- v soboto 24. in nedeljo 25. marca ekipa iz Jugoslavije

Jedilni list menijev (Menükarte) se dobi ob dopoldnevi ob 10. uri v restavraciji hale 5, kjer tekmujejo ekipe. Cene menijev so od prireditelja subvencionirane, zato temu primerno ugodne.

Silvu Ovsenku Prešernovo nagrado

Za zasluge na področju ljudske prosvete na območju kranjske občine je pred dnevi prejel stari prijatelj koroških Slovencev Silvu Ovsenk najvišjo kulturno priznanje — Prešernovo nagrado.

Za Silva Ovsenka je znano, da ga skoraj vse življenje spremlja ljubezen do umetniške besede in do odra in da je na tem področju deloval na Koroškem v vojni kot partizan in po vojni do leta 1947, ko se je vrnil v Slovenijo. Čeprav je bil v Sloveniji, nas koroških Slovencev ni popolnoma zapustil — režiral je igre, pomagal pri izbiri tekstov in pomagal organizirati gostovanja gorenjskih skupin na Koroškem in naših v Sloveniji, za kar je od Slovenske prosvetne zveze prejel Drabosnjakovo priznanje. Silvu Ovsenku k visokemu kulturnemu priznanju iskreno čestitamo.

Predoslje — Železna Kapla

V petek 6. februarja je v Predoslju gostovala folklorna skupina SPD „Zarja“ iz Železne Kaple. Plesalci so nastopali na folklornem večeru skupaj z domačo folklorno skupino ter s folklorno skupino SA-VA iz Kranja in tamburaškim zborom.

Naši mladinci so bili kot zamejci še posebej prisrčno sprejeti. Omenjeni folklorni večer je štel v okvir kulturnega tedna, katerega prireja DPD Svoboda Predoslje za svojo letošnjo 70-letnico. Nastopajoči in obiskovalci so s to prireditvijo počastili tudi slovenski kulturni praznik.

Za povabilo in prijeten sprejem se je gostiteljem zahvalil vodja Franci Sadolšek. Do tega prvega srečanja in stika folklornih skupin Zarje in Predoslja pa je prišlo s posredovanjem tov. Silva Ovsenka, ki je v Kranju letos prejel za vsestransko organiziranje ljudske prosvete Prešernovo nagrado. K temu odlikovanju našemu zncu in prijatelju Silvu tudi „Zarjevci“ iz Železne Kaple iskreno čestitamo!

10. Koroški kulturni dnevi

(Nadaljevanje s 3. strani)

nalizma in narodne suverenosti. Herbert Exenberger pa je obravnaval ilegalni avstrijski tisk med leti 1938 in 1945. Prikazal je ilegalen tisk komunistov, socialistov, katoliško-konzervativnega tabora, anarhističnih in drugih skupin, posebej pa seveda še tisk slovenskih partizanov na Koroškem, ki je izhajal tudi v nemškem jeziku.

Sobota je bila posvečena koroški literaturi. Vida Obid je dala pregled slovenske literature na Koroškem po letu 1945. Opisala je značilno politično in kulturno dvo-tirnost povojnega razvoja, ki sta jo predstavljala na eni strani Mohorjeva družba, ki se je lahko še opirala na predvojno mrežo bralcev in ki je močno vplivala na okus slovenskih bralcev, na drugi strani pa struja, ki je zavestno navezala na tradicije NOB ter propagirala njene ideale v novih okoliščinah. Obravnavala pa je tudi bogato literaturno delovanje mlajših literatov, ki so se združevali okoli revije „Mladje“.

Helmut Scharf, sam pisatelj, je poročal o nemškojezični literaturi na Koroškem v istem obdobju. Kot važne motive koroških pisateljev omenja opis narave in človeka, od leta 1920 naprej pa tudi „domovinske motive“. Pogreša pa soočanje literature z družbeno in gospodarsko resničnostjo na Koroškem. Šele po drugi svetovni vojni se nekateri mlajši pisatelji bolj ukvarjajo z delovnim človekom in njegovim življenjem. Nakazal pa je tudi, da se mlajši literati bolj kritično soočajo tudi z nemško-slovensko sosesčino tega prostora.

Matjaž Kmecl iz Ljubljane je slovensko koroško literaturo postavil v vseslovenski okvir in pri tem ugotovil, da je le-ta zaznamovana z

elegičnostjo, ki je pač znak odpora šibkejšega, in tudi s satirično grotesko. Po ločitvi matice ob začetku tega stoletja je ubrala Koroška poseben kulturni razvoj na periferiji slovenskega področja. Elegičnost in satirično grotesko pa označuje tudi kot rezultat „eksistencialno-obrambne kritične angažiranosti“. Kljub vsemu pride do zaključka, da je npr. revija „Mladje“ docela konkurenčna katerikoli sodobni slovenski literaturni reviji.

Ob koncu pa je Peter Kersche govoril o težavah pri prevajalski dejavnosti iz slovensčine v nemščino, ki nanje opozarja že statistika, saj je v 34 letih v 42 različnih, praviloma manjših založbah izšlo le 72 naslovov 32 slovenskih avtorjev, pri čemer pa prednjači otroška knjiga. Vsekakor je mač ugotoviti bolj zaposlavljeno situacijo slovenske literature v nemškem prostoru, kar se vidi tudi na položaju posameznih prevajalcev.

Napovedani zaključni umetnostno zgodovinski ogled Celovca pod strokovnim vodstvom je zaradi slabega vremena odpadel. Namesto tega je bilo na celovškem magistratu kratko predavanje o razvoju mestnega središča v preteklosti in o načrtih za nadaljnji razvoj mestnega središča.

Avtobus na koncert „Koroška poje“

Avtopodjetje Sienčnik vozi iz Podjune: ob 12.30 Blato, 12.40 Pliberk-Zadruga, 12.45 Jamnik, 12.50 Smihel-Serčer, 12.55 Globasnica-Šoštar, 13.05 Št. Lipš pri Rečniku, 13.15 Dobrla vas, 13.30 Škocijan, Št. Rupert pri Velikovcu (gospodinja Šola) ob 13.30.

14. zimski spominski pohod

Zaradi nevarnosti plazov in slabega vremena udeleženci 14. spominskega pohoda na Stol niso mogli do vrha. Organizatorji pohoda ZZB NOB Jesenice in predstavniki planinskih društev v občini Jesenice so sklenili, da se tokrat ne bodo povzpeli na Stol in so v nadomestilo izpeljali drugo progo in sicer od Valvazorjevega doma čez Žirovniško in Doslavsko planino do lovske kočice in nazaj čez Zabreško planino do karavle nad Valvazorjevimi domi.

Tri dni — v petek, soboto in nedeljo je kljub megli in snegu „preromalo“ zgoraj omenjeno ruto nad 3000 planink in planincev. Od leta 1962, ko je Planinsko društvo Jesenice pripravilo prvi pohod na Stol, katerega se je udeležilo 51 udeležencev, je do danes na pohodih skupno sodelovalo več kot 20.000 udeležencev.

V spomin na bitko na Stolu 20. februarja 1942 prirejajo borčevske organizacije in planinci vsako leto tradicionalni pohod na Stol. Takrat je jeseniška četa, ki so jo v glavnem sestavljali borci z Jesenic in Javornika, sprejela borbo s številnimi nemškimi fašisti na Malem Stolu, kjer je stala takrat še stara Prešernova kočica. Na položajih pred kočico se je vnel neenak boj, vendar so borci na položajih zdržali in do mraka napadalci niso mogli do kočice. V bitki je padel partizan Jože Koder, Nemci pa so imeli mrtve in ranjene. V mraku se jim je posrečil umik. Jeseniška četa je takrat štela 38 borcev, vodil pa jo je Tone Stražišar.

Pokrovitelj letošnjega pohoda sta bila dnevnik „Delo“ in Ljubljanska banka — temeljna banka za Gorenjsko.

Na sobotni slovesnosti so udeleženci najprej z enominutnim molkom počastili spomin Edvarda Kardelja nato pa se je predsednik Planinske zveze Slovenije dr. Miha Potočnik v svojem govoru spomnil borb in spopadov okrog Stola ter med drugim tudi naglasil — „želimo si, da bi ostal Stol, najvišji vrh Karavank, povezovalac mirnega življenja pod seboj in onkraj Karavank“. Na nedeljski slovesnosti pred karavlo je udeležence pohoda pozdravil predsednik ZSM z Jesenic Slavko Mežek.

Največ težav je udeležencem tokratnega pohoda povzročal moker steptan sneg, tako da je bila snežna gaz podobna drsališču. Kljub številnim padcem se k sreči ni nikomur nič resnejšega zgodilo.

Kot po navadi so se pohoda tudi udeležili zastopniki slovenskega planinskega društva v Celovcu. Zaradi izredno slabih vremenskih razmer so se tokratnega pohoda udeležili samo trije udeleženci, čeprav se jih je prijavilo na desetine. Kljub slabemu vremenu in snegu, ki je naletal na bil pohod katerega so naši fantje izvedli v družbi planinskih tovarišev iz Celja pravo doživljaje.

SPD „Obir“ se športno uveljavlja

Šentilj ob Dravi

V nedeljo 18. februarja 1979 je športna sekcija Slovenskega prosvetnega društva „Obir“ na Obirskem vendarle izvedla prijateljsko tekmo v smučarskih skokih. Vendarle! Kajti zadnji dnevi pred tem so bili vse prej kot ugodno zimski. Celotno sneg smo morali dovažati, tako sta nam nagajala odjuga in deževje. Kljub neprilikam pa so neugnani mladi športniki le trenirali nekaj dni. Neutrudljivi trener SK „Triglav“ iz Kranja, tovariš Brane Finžgar je znal obdržati dobro voljo za vse napore pri pripravljanju skakalnice in delu z mladinci. Šele zadnje noč pred tekmo se je malo ohladilo in padlo nekaj tako pogrešanega in zaželjenega sneža.

V štirih skupinah je tekmovalo 22 mladincev — od teh kar 14 domačinov, ostali so bili letos že drugič gostje SK „Triglav“ iz Kranja. Žal niso prišli na srečanje tudi Zahomčani, ker so terminsko bili vezani na tovrstno tekmo nekje drugod. Se jih bomo pa drugič razve-

selili! Med tekmo so rahlo naletavale drobne snežinke, kar pa ni zadrževalo številnih krajanov in okoličanov, ki so z velikim zanimanjem sledili tekmi na 20-metrski skakalnici v Podrškovem.

Po končani zimsko športni prireditvi se je v Kovačevi gostilni na

Obirskem nagnetlo vse polno tekmovalcev, gledalcev in občudovalcev. Predsednik SPD „Obir“ dr. Gusti Brunnik je pozdravil navzoče, se zahvalil zastopnikom Kranjskega smučarskega kluba „Triglav“ za nudve prijateljsko in vztrajno pomoč. Društveni podpredsednik dipl. inž. Štefan Oraže je nato razdelil 8 pokalov, 11 medalj in 22 diplom (ter dodatno še 20 čokolad).

Tekmo je komisija ocenila na dva načina: prvič kot meddruštveno tekmo z rezultati vseh 22 skakalcev, torej Obirčanov in Kranjčanov ter drugič kot interno društveno, kjer so prišli v poštev le rezultati Obirčanov. Tako se je pač lahko zgodilo, da je eden in isti tekmovalc odnesel istočasno dve nagradi.

Med številnimi pokali, ki so jih prejeli najboljši tekmovalci, je bil tudi pokal Slovenskega vestnika. Preden je bilo vse končano, je stopil še trener tovariš Finžgar s posebnim presenečenjem pred zbrano občinstvo. V imenu Socialistične zveze občine Kranj je našemu društvu izročil 3 pare novih skakalnih smučki znamke Elan. Odobravanje publike, ki je že poprej spremljala vsakega nagradjenega tekmovalca, se je ob tem dragocenem športnem darilu še stopnjevalo v navdušen aplavz!

Razveseljevano je, da naša športna mladina lahko beleži kar več vrst dosežkov, bodisi v namiznem tenisu, šahu, sankanju bodisi v smučarskih skokih. Kar tako naprej!

Dr. Pušnik 60-LETNIK

Prejšnjo nedeljo 11. februarja je živinozdravnik dr. Kristi Pušnik iz Šentjakoba v Rožu na rojstnem domu v gostilni Pušnik v Ratenčah pri Ločah ob Baškem jezeru v krogu sorodnikov in znancev med katerimi so bili zastopani tudi lovci (Pušnik je pasioniran lovec) obhajal 60. življenjski jubilej. Ob tej priložnosti so mu pevci Slovenskega prosvetnega društva „Jepa-Baško jezero“ pod vodstvom Martina Resmana pd. Trajnika zapeli, trobentači z lovskimi rogovi iz Marije na Zilji, ki jih vodi Hubert Kopeinig pd. Sedovnik iz Velikega Sedla pa so zatrobili lovške melodije in tako skupno dali jubilejnemu dogodku še pestrejšje obeležje. Prijetnemu slavlju je prisostvovala tudi priletna mama, ki je bila vsa srečna, da so sina ob njegovem prazniku tako slovesno počastili.

Dr. Pušniku ob njegovem prazniku iskreno čestitamo z željo, da bi bil zdrav in srečen ter še v prihodnje uspešen na lovu.

Čeprav je v nedeljo ves dan snežilo, kar pomeni, da je bilo skrajno neugodno vreme, se je v naši farni dvorani nabralo toliko ljudi, da tega že dolgo ne pomnimo več. Naš župnik Lovro Petričič je v svojem pozdravnem nagovoru želel vsem navzočim, tako igralcem kot publiki dober potek igre in ugotovil, da je med kulturo in kulturo včasih velika razlika in pri tem kritiziral razne TV prispevke, ki nima-jo nič več skupnega s kakšno kulturo. Prireditelju tega kulturnega učilka — šentiljski farni mladini — lepa hvala, da nam je posredovala — šentiljskim igralcem pa, da so nas osrečili s svojim igralnim prispevkom.

Slovensko prosvetno društvo
„Borovlje“ vabi na filmsko
predstavo

„NA KLANCU“
(Ivan Cankar)

v nedeljo 25. februarja ob 14.
uri v društveni sobi pri Bundru
v Borovljah, Dollichgasse 4

Ljubitelji slovenskega filma
prisrčno vabljeni!

Slovenska prosvetna zveza v
Celovcu vabi na

SREČANJE
FOTOAMATERJEV

s člani fotokluba „Kuhar“
iz Kranja

v soboto 24. februarja 1979
ob 12.30 uri v prostorih Slo-
venskega informativnega in
dokumentacijskega centra
(SINDOK) v St. Ruprecht
Straže 19/4 v Celovcu (vhod
na dvorišču trgovine AUTO
DENZEL.

Na sporedu je predavanje o
osnovah fotografiranja in raz-
vijanja.

Vabimo Vas, da se srečanja,
na katerem bomo ustanovili
„fotoklub“ — udeležite!

Slovensko prosvetno društvo
„Srce“ iz Dobrle vasi vabi na
igro

HODL DE BODL

v nedeljo 25. februarja ob
14.30 uri v kulturnem domu v
Dobrli vasi. Nastopala bo tu-
di folklorna skupina.

Izdajatelj, založnik in lastnik: Zveza slovenskih organizacij na Koroškem; glavni urednik: Rado Janežič; odgovorni urednik: Andrej Kokot; uredništvo in uprava: 9021 Klagenfurt - Celovec, Gasometergasse 10, tel. 32 5 50 — Tiska: Založništvo in tiskarska družba z o. J. Drava, Celovec — Borovlje.

Bilčovs

Tudi v našem kraju in v bližnji okolici je naše ljudstvo neutrudljivo in navdušeno, kadar ga naše organizacije kličejo k svojim prireditvam, kjer med drugim da tudi duška svojim zahtevam, da se ne bo nikdar odreklo pravicam, ki nam jim naši narodni nasprotniki trdovratno zanikajo, ki jih pa ne morejo utajiti, saj so sami dali podpis na tisti dokument maja 1955.

Se ni minilo mesec dni, ko smo se z žalostjo v srcu zbirali v Celovcu in Zrelcu ter se poslavljali od žlovec, ki je desetletja stal v prvih vrstah narodnopolitičnega, kulturnega in predvsem šolskega dogajanja med koroškimi Slovenci, dvornega svetnika dr. Jožka Tischlerja. Kljub slabim vremenskim razmeram se je na pokopališču v Zrelcu zbrala ogromna množica ljudi, da se poslovi od žlovec, ki je bil spoštovan in priljubljen in ki je mnogo žrtvoval za naš narod kar je prepričljivo dokazala udeležba na pogrebu, katerega so se udeležili tudi visoki predstavniki av-

strijske države. Naj mu bo izrečena zahvala za vso njegovo odločno dejavnost v korist naše narodne skupnosti na Koroškem. Naj se sedaj odpočije v ljubljeni domači zemlji.

Teden navrh pa je bil naš narod spet klican, tokrat v Sveče, da počasti spomin tistih junakov, ki so v najtežjem času naše zgodovine žrtvovali svoje najdražje — življenje. Na sveškem pokopališču je pokopan narodni heroj Matija Verdnik-Tomaž s tovariši. Časna udeležba je bil lep dokaz naše hvaležnosti. Lep prispevek k spominski svečanosti je dalo tudi naše SPD „Bilka“ s svojim pevskim nastopom. Pri nas v Avstriji se ime partizan na žalost od nekaterih še zaničljivo izgovarja. Vendar ravno tisti, ki to delajo naj se za trenutek zresnijo in pomislijo, kaj bi oni storili, če bi bili v podobni situaciji. Bili sta samo dve možnosti — boriti se proti okupatorju ali pa mu služiti. Partizani so se odločili za prvo. Ali ni to tudi zadeva značaj?

KRŠČANSKA KULTURNA ZVEZA V CELOVCU vabi na osrednji koncert

Koroška poje

v nedeljo 4. marca 1979 ob 14.30 uri v Domu glasbe v Celovcu

Nastopajo:

moški pevski zbor SPD „Jepa-Baško jezero“ iz Loč,
mešani pevski zbor SPD „Rož“ iz Šentjakoba v Rožu,
moški pevski zbor SPD „Kočna“ iz Sveč,
tamburaški zbor SPD „Jepa-Baško jezero“ iz Loč,
mešani pevski zbor KPD „Planina“ iz Sel,
dekliski pevski zbor strokovne šole za ženske poklice
v Šentjakobu v Rožu,
Plajberški kvartet iz Slovenjega Plajberka,
moški pevski zbor KPD „Planina“ iz Sel,
tamburaški zbor iz Hodiš,
mešani pevski zbor Planinka iz Ukev (Kanalska dolina, Italija)

Vstopnice v predprodaji pri krajevnih prosvetnih društvih, pri zastopnikih farnih mladine, v pisarni Krščanske kulturne zveze v Celovcu, tel. (0 42 22) 72 5 65/24, ter eno uro pred koncertom.

JANEZ ŠVAJNCER

59

Pridi k potoku

Storil sem svojo dolžnost, si je rekel Gregor Šipek in se potipal po hlačah. Presneto nazaj, blago je mokro, mora ga posušiti, že ve kje, ne bo se pomisljal.

Stopal je naglo in obstal šele pod oknom, za katerim je bivala Zala Merhar. Imela je prižgano luč. Odleglo mu je, silno si je želel, da bi jo srečal. Prav zalezuje jo, skriva se mu, kakor da se noče srečati z njim. Ji bo že povedal, da bo strmela. Postavil jo bo pred dejstvo in ji rekel: Zala, ne igray se z mano, ali me imej ali pa te bom prebutal. Nisem se ti nastavljal, ti si me izzvala in znorila. Žaupam ti in še zmeraj sem prepričan, da nisi najslabša. Mar mi je za dolge jezike. Naj govoriš, kar hočejo, ti si moja in jaz tvoj.

Zala Merhar se je topila od prijaznosti. „Vstopi, Gregor! Ja, kakšen pa si? Revček, čisto si moker. Takoj hlače dol, da ti jih posušim. Besede je spremenila v dejanje in ga za roko potegnila v svoje stanovanje.

„Prosim, ne prehitvaj dogodka. Pusti času čas in meni prosto gibanje.“ Vstopil je v kuhinjo in pustil, da mu je Zala odpela pas. Tedaj jo je odrinil. „Dalje bom že sam.“

„Ne, ne, pomagala ti bom. Kaj se me bojiš? Ti si vendar moj. Malo pravice imam do tebe. Glej, glej, kako se mi upiraš. V postelji te pa ni sram z mano, kaj?“

Hotel je reči: na divanu, ker se je na njem začela in že skrhala njuna ljubezenska prigoda. Pogoltnil je cmok v grlu in rekel: „Nerodno mi je. Nisem navajen na tem področju... Ti si bila moja prva ženska, hočem reči rekle.“

Z roko mu je zaprla usta. „Potem boš povedal, kako živíš in kje si bil te dni. Sem že slišala, da si zbolel. Joy, samo tega mi ne stori! Ne upam pomisliti, kaj bi si začela brez tebe. Ti si moj cukrček!“ Grabila je po njem in že je spustil hlače. „Tako, to sva naredila. Čakaj malo.“ Prinesla je pižamo.

„Kar noter skoči, jaz bom pa medtem posušila hlače.“ Prižgala je električno pečko in se ogledovala. „Aha, takole bo najboljšje.“ Postavila je stol in položila hlače na naslonjalo. Šla je z oko po njih in jih ravnala. Obrnila jih je proti njemu. „Tudi suknič daj dol. Pri meni je toplo, ne boj se, ne boš se prehladil.“

„Zala...“

„Kaj že spet hočeš? Na, tu imaš in se obleci.“ Dala mu je vrhnji del pižame. „Ze vem, kaj bi me rad vprašal. Zakaj in odkod imam moško pižamo. Ja, zakaj je pa ne bi smela imeti? Moj mož jo je nosil. To naj te nikar ne moti. Ne bo prišel ponjo z onega sveta. Lep pogreb sem mu pripravila in mirno počiva v naši zemlji. Bila sem mu dobra žena. Zvesta, zvesta. Nima mi kaj očitati. Dokler je živel, se mu nisem izneverila.“

„Saj, saj.“ Spet se mu je zataknilo v grlu.

„Čisto bled si. Ja, kaj pa si delal, ljubi moj Gregor. Ti ga zares kronaš. Morala bom bolj paziti nate. Saj te že skoraj ne upam več pustiti samega. Prehladi se mi in ostala bom sama. Ne morem živeti brez tebe. Ti sploh ne veš, kaj mi pomeniš. Ne stoji, sedi že.“ Primaknila mu je stol. „Podrži noge k pečki. Hitro se boš pogrel. Vidiš, ti že nateka kri v lica. Lička rdeča, ljubezen goreča.“

„Zelo ti teče jezik,“ je zadržano rekel Gregor Šipek.

„Ja, kaj pa naj. Ves dan odgovarjam, kar me kdo vpraša. Danes je bila spet polna trgovina. Ne vem, ali bom dolgo vzdržala. Preteško je, nisem iz železa. Pobrabo me bo, če se bom tako gnala. Ne smem, ne smem. Moram ostati zdrava, da ti bom pomagala. Si lačen? Zejen? Najprej boš malo popil.“ Odprla je kredenco. „Tu je zdravilo.“ Vzela je steklenico in napolnila kozarček.

„Ti ne boš?“

„Ne, ne, jaz ne pijem, nisem pijanka. Samo včasih, da naredim izjemo.“

„Potem se tudi jaz ne bom dotaknil kozarčka.“

„Pa bom. To sem hotela slišati iz tvojih ust. Če me ti povabiš, sprejemem. Izpolnim ti vse, kar zahtevaš od mene. Glej, glej, očke imaš kalne. Pa si se res prehladil. Gregor, ne

igray se z zdravjem. Kje pa si hodil, da si tako blaten? Nikar mi ne prikričaj in se ne izgovarjaj. Videla sem te. Bil si na pokopališču. Koga imaš tam pokopanega? Da nisi obiskal groba Kajžarjeve Magde? Naj počiva v miru, storila je nesrečno smrt.“

„Zares si vražja ženska!“

Zala Merhar je poravnala hlače na stolu in jih nekoliko odmaknila, ker se je kadilo iz mokrega blaga. „Zakaj pa sem vražja? O, Gregor, ti tudi zineš, ne da bi premislil. Jaz dvakrat premislim.“

„Zelo si zgovorna. Imaš slabo vest? Gregor Šipek je tippal s pogledi po njej.“

„Kar preiskuj me po telesu.“ Nastavila je prsi. „A so se mi kaj povsile? Niso. Torej nisem imela nobenega drugega razen tebe.“ Postavila se je pod svetilko in se pozibala v bokih. „Poglej jih. Oblikovani so kot zmeraj. Nihče jih ni mečkal.“ Izprožila je levo nogo, nato desno. „Stojim in se premikam. Nihče me ni potlačil k tlom.“

„Odlično igraš svojo vlogo.“ Gregor Šipek se je pripravil, da ji zada odločilen udarec. Ni se še popolnoma pripravil, njena zgornost ga je zmedla. Rekel si je, danes ti bom izprašal vest. Kakorkoli je poskušal, ga je prehitela.

„No vidiš,“ dolila je v kozarčka, „lica so se ti že obarvala.“ Vzela je njegovo desnico v svojo. „Žila ti enakomerno bije. Ne boj se, ne bo te še pokosila smrt. Kap običje debe-luščke. Ti si pa kup kosti... Oprosti, morala sem ti povedati. Kaj si jedel samo enkrat na dan? Morala te bom večkrat povabiti k sebi. Poskrbela bom, da se ti bo napela koža. Nikar me ne glej nezaupljivo. Vprašati hočeš, kje je psička Aba. Lepo počasi in po vrsti. Vse boš zvedel.“

„Zares si vražja ženska! Pa ravno to sem te mislil vprašati. Izdaj mi skrivnost. Kako moreš uganiti moje misli? Ali si do vsakega dedca takšna?“

„Ne, ne, samo do tebe, drugi me čisto nič ne zanimajo. Samo hudobni jeziki me opravljajo. O, marsikaj slabega so povedali o meni. Ne zamerim jim, tak je ta svet. Pustim jim, da govori. Upoštevam tisto znano: ljudje jezika, psi lajajo.

Ko starši vpisujejo otroke v šolo, radi povedo, da otrok že vse zna pisati, da že pozna vse črke in številke, da že napiše celo abecedo ipd.

Največkrat se izkaže, da poznavanje črk in številke sploh ni merilo otrokove resnične zrelosti za šolo. Že petleten in normalen razvoj otrok je sposoben, da prepiše črko ali številko in si katero po večkratnem ponavljanju tudi

Ne preobremenjujmo otrok

zapomni. To pa še ni sposobnost, ki jo mora otrok razviti, da lahko uporabljajo zvezo med obliko črke, glasom, ki ga sliši, in pomenom besede, ki je sestavljena iz več glasov.

Še več, otrok, ki se je pred šolo naučil napisati kako črko, pogosto togo ponavlja in prepisuje poznano obliko tudi tam, kjer sreča še nepoznano obliko.

Poznavanje črk in številke je torej nepriporočljivo writi pri otroku že pred šolo iz več razlogov: starši se zavajajo in mislijo, da otrok res veliko zmore, in morda zanemarijajo vaje, ki pa bi jih morali opravljati doma že pred vstopom v šolo. Tudi otrok se zavaja sam in stereotipno ponavlja prepiševanje črk, namesto da bi risal predmete, ki jih vidi.

Včasih pa ni mogoče trditi, da poznavanje številke in črk otroka moti, posebno še, če si jih osvoji sam in mimogrede. Kadar otrok sam želi spoznati: mama, kaj pa tam piše, ali ni to POŠTA? ne sme mati reči: tiho bodi, to se boš že naučil v šoli! Prav je, da mu pritrdi in ga morda še pohvali. Napačno pa bi bilo, da bi mati vadila z otrokom pisanje in branje namerno in dalj časa.

Otrok, ki je predšolsko dobo preživel zadovoljno in igrivo v vrtcu ali doma ob igrakah, otrok, ki že nekaj let riše in barva, otrok ki zna poslušati pravljice in mu jih starši pripovedujejo vsak dan in ki zna katero še sam povedati... bo hitro in mimogrede osvojil šolsko znanje, ki ni samo pisanje črk in številke.

Nestrpne izjave nekaterih staršev (pa tudi nekritične pripombe kakega učitelja ali zdravnika), češ da morajo sedaj otroci "vse znati", preden pridejo v šolo, so izrazi nepoznavanja otrok in njihovih duševnih potreb in lastnosti.

Naloga staršev ni, da bi otroke pred šolo učili pisati in brati, njihova naloga je le, da jih oskrbujejo, ljubeznivo negujejo, odgovarjajo na vsa vprašanja potrpežljivo, iskreno in spodbudno. Če bodo omogočili otrokom dovolj igre, risanja in pravičnega govorenja, bodo naredili veliko več koristi, kot če bodo otrokom nasilno vtelpali v glavo črke in številke.

Zelenjavo potrebujemo vse leto

Za gojenje vrtnin je potrebno določeno znanje in tudi praksa. Pri delu v zelenjadnem vrtu se srečujemo s pomanjkljivostmi zaradi katerih je večkrat tudi kakovost zelenjadic slabša.

Pri čebulnicah in korenčnicah je odločilnega pomena zgodnja setev in saditev. Zato sejemo in sadimo čebulnice in korenčnice zgodaj spomladi, da izkoristimo talno vlago. Ta zelenjava kali in raste že pri sorazmerno nizki toploti. Vsaka kasnitev pomeni manjši pridelek, ker se skrajša vegetacijska doba. Pozno spomladi in poleti, ko postane vroče, čebulnice prenehajo rasti in če smo jih pozno posadili ostanejo drobne.

Čebulnic in korenčnic nikoli ne gojimo na sveže pogojenih tleh. Na takih tleh čebulnice dolga rastejo, se slabo razvijajo in dobe neprijetno oster okus. Korenine korenčnic pa se neugodno razvijajo in se pogostoma razvejejo. V nobenem primeru ne smemo saditi napr. česna po česnu ali po kaki drugi čebulnici zaradi nevarnosti prenašanja boleznih in škodljivcev.

Pred setvijo korenčnic grede plitvo prearahljamo in z železnimi grabljami poravnamo površino. Primerna predkultura so vrtnice, ki smo jim prejšnje leto gnojili s hlevskim gnojem. Če smo opozorili na slabe posledice ob uporabi hlevskega gnoja, to ne pomeni, da korenčnice in čebulnice niso zahtevne glede prehrane. Gnojimo jih z umetnimi gnojili in dobro dozorelim kompostom. Por in drobnjak lahko gnojimo tudi s hlevskim gnojem.

Korenčnice sejemo bolj na gosto. Pri večini korenčnic v čebulnic zadostuje razdalja med vrstami na vrtnih gredicah 15—25 cm. Medvrstna razdalja pri česnu je 20—25 cm, v vrstah pa ga sadimo na razdaljo 8—12 cm. Oddaljenost vrst označimo s pomočjo vrvice ali late, nato z motiko previdno napravimo plitve, pol cm globoke jarke in vanje enakomerno posejemo seme korenčnic. Posevek previdno zasujemo in z obrnje-

nimi grabljami pritisnemo na površino tal. Ko rastlinice vzniknejo, jih redčimo. Pustimo le najmočnejše in najbolj zdrave. Na njivi seveda v tej fazi rasti rastlin ne moremo redčiti, ker je to tehnično nemogoče. Na njivi redčimo rastline v vrstah praviloma tedaj, ko so razmeroma že odrasle.

Na vrtu redčimo navadno trikrat, kar nam da več dela, toda rastlinam s tem koristimo. Prvi redčimo, kakor hitro je večina rastlin vznikla. Po prvem redčenju rastline še niso posamič, ampak v majhnih skupinah. Drugič te skupine razredčimo tako, da iz njih izrujemo zapet nekaj rastlin. Tretjič pustimo le še posamezne rastline v pravi razdalji. Rastline korenja naj imajo razdaljo 3,5—5 cm, peteršilj 5—7 cm, rdeča pesa 6—10 cm. Pri tej metodi redčenja ni veliko več dela kot pri enem samem redčenju, je pa za rastline koristno.

Čebulnice se uveljavljajo v kuhinji ne le kot zelenjava, ampak tudi kot začimba in spadajo poleg zelja k najstarejšim in najbolj gojenim vrstam vrtnin.

Pomen čebulnic za zdravje.

Čebula vsebuje mnogo rudninskih snovi, med njimi železo, ki deluje proti anemiji, jod in silicij, ki je potreben za kosti in zobe. Čebula ima velik vpliv na dihalne organe in prebavila, pomaga pri astmi, gripi in zaprtosti.

Med prvo svetovno vojno, ko je razsajala epidemija gripe, so mnogi vojaški zdravniki

Opekline zdravimo z vodo

V gospodinjstvu smo stalno v nevarnosti, da se poparimo z vodo, mastjo ali jedmi in da primemo pri štedilniku bodisi razbeljeno posodo ali pa se dotaknemo vročega štedilnika. Zato je prav, da vemo, kako je treba zdraviti opekline.

Se vedno zdravimo oziroma si pomagamo pri opeklini tako, da jih polivamo z oljem ali posipamo z moko. Taka prva pomoč često povzroči komplikacije. Če se sprime moka s sokrvico iz opekline, nastane krasta, ki jo je kasneje zelo težko odstraniti.

Bolečine zmanjšuje in pospešuje zdravljenje, če opečeno mesto držimo pod mrzlo vodo. S tem zadržujemo tudi nastajanje mehurjev. Ko smo prenehali polivati opekline z mrzlo vodo, jo previjemo s čistim povojem ali pa premažemo z želatino mastjo za opekline. Pazimo, da imamo povoj kot mazilo v kuhinji zmeraj pri roki.

Seveda, če je opekline velika, pa moramo po prvi pomoči iskati zdravnika.

zdravili s čebulnim sokom v dozi 200 kub. cm, ki so ga dajali trikrat dnevno v vročem čaju. Uspeh tega zdravljenja je bil zelo dober. Vročica je začela padati. Čebula in česen čistita kri, dezinficirata prebavila ter pomagata veliko v boju proti arteriosklerozi.

POSKUSITE

DUŠENA KAŠA

Približno 1/2 kg sveže prosene kaše, približno 2 l vode, 12 dkg masla, 20 dkg korenja, kakih 30 do 40 dkg svežih gob, 1 čebula, zelen peteršilj, poper, sol.

Na dobri polovici masla zarumenimo sesekljano čebulo. Dodamo skrbno oprano kašo in jo prepražimo ter zalijemo z vodo. Posebej prepražimo na ostali polovici masla nastrgan korenček, in na listke zrezane gobe. Ko je prepraženo, primešamo kaši. Solimo, popramo, premešamo in pokrito dušimo, da se kaša lepo zmehča. Proti koncu rahlo zamešamo v jed sesekljan zelen peteršilj. Gosto mora biti kot rižota. Kaša je mnogo okusnejša, če jo zalijemo z juho iz kocke. Tedaj jo navadno ni treba soliti. Pozimi vzamemo suhe gobe, ki jih prej dobro namočimo.

Fluoridi preprečujejo zobno piškavost

Piškavost zob (Karies) je danes zelo razširjena tegoba, proti kateri se vodi ogorčena borba. Zdravi zobje so dragocen zaklad človeka, ki pomagajo tudi podaljšati življenje. Pomemben zaveznik proti piškavosti zobovja je brez doma fluorova spojina fluorid — zato tudi imenujemo preprečevanje zobne piškavosti s fluorom na kratko fluoriranje.

V Avstriji se bavimo s fluoriranjem že 20 let in sicer v obliki jemanja fluoridnih ploščic (tablet), ki jih priporoča ministerij za zdravstvo.

Znano je, da tudi pitna voda vsebuje fluoridne snovi. Kjer je le-teh mnogo v vodi, je ugotovljeno, da je mnogo manj piškavosti zob. Tudi v Avstriji je nekaj takšnih področij, kjer je mnogo fluoridov v vodi in s tem več prebivalstva z zdravimi zobmi. V vseh ostalih področjih se priporoča uporaba fluoridnih ploščic, ki zagotavljajo podoben dober uspeh. Poleg uživanja fluoridov pa je seveda treba tudi upoštevati pravilno prehrano, kakor tudi zobno higieno ter redni pregled zob pri zobozdravniku. Če izpustimo eno teh komponent, je uspeh že vprašljiv. Torej treba je upoštevati vse štiri komponente, kajti samo tako lahko zmanjšamo zobno piškavost, da bo praktično nepomembna.

Ker se med prebivalstvom slišijo razni pomisleki o koristnosti fluoridov je 32 najboljših znanih medicincev in znanstvenikov iz Avstrije, Zvezne republike Nemčije in Švice dalo pisemno izjavo, da je uporaba fluoridov vsekakor potrebna, kajti brez njih si danes ne moremo več predstavljati boja proti zobni piškavosti.

Ne nazadnje naj še omenimo, da imajo v boju proti piškavosti zob važno vlogo tudi učitelji, ki v okviru pouka lahko otroke seznanijo s potrebnimi prijemi tega zla.

Ja, s psičko Abo je pa dolga zgodba. In žalostna. Nimam je več.

Gregor Šipek je povedal roke. Prizadelo ga je in že je videl psičko Abo mrtvo na cesti pod avtom. Tih je vprašal: »Jo je avto povozil? Ti si kriva, ne jaz. Zakaj mi je pa nisi prepustila v varstvo. Lepo sem pazil nanjo. Nisem se zmenil za stanovanje, ki so se zbrali in na sestanku hišnega sveta udarili po meni in psički Abo.« Zravnal se je in stisnil pesti.

»Nikar ne onegaj. Midva se lahko lepo mirno pogovoriva.« Postavila je lonc na štedilnik, nalila vode in lonc pokrila. »Skuhala ti bom lipovega čaja. Vaša hišnica Hilda Frecko se je hvalila, da je s tem takoj pozdravila ravnateljca Gvida Zorca.«

»Nisem prehlajen. Zame ne kuhaj čaja.«

»Bo, kakor jaz hočem. Popil boš čaj in se ulegel, jaz te bom pa lepo pokrila z odejo in bedela pri tebi.«

Gregor Šipek je iskal pretrgano nit. Zmeraj bolj se je čudil Zalini iznajdljivosti. Karkoli ji reče, dobi nasproten odgovor. Sklenil je vendar, da jo bo nadrl in mu bo vseeno, četudi se bosta razšla. Vzdihtil je. Ne, ne more storiti tega. Ne sme je izgubiti. Priklenila ga je nase. On je njen psiček. Vrag po Abo, samo da obdrži njo. Ne bo ga poslala pod avto.

»Zakaj vzdihuješ? Potrpi, voda bo takoj zavrela. Si pa lisjaček. Nikar se ne delaj nedolžnega. Oprezal si za mano. Z mopedom si se peljal v mesto. Moral si drezati v občinskega vratarja Štefana Rolo. Sli so ti lasje pokonci, ko me je prikazal za največjo lahkoživko. A ne? O, Gregor, toliko ti daš na mojo besedo. Lepo sva se pogovorila, rekla sva si, kar počneva, bo ostalo najina skrivnost. Ti pa raztrobiš vsemu svetu.«

»Nisem spregovoril o najinem razmerju,« je zajeljal Gregor Šipek, se presedel in si šel z rokami po členkih prstov in naprej po kolomih:

»Ali te zebe?« Zala mu je položila roko na čelo. »Seveda te zdeluje vročina. Bova jo takoj izmerila.« Prinesla je toplomer. »Na, le pusti, da ti pomagam.« Vtaknila mu je toplomer pod pazduho. »Mirno drži in se ne premikaj. Kaj te je nenadoma prijelo? Te pikajo bolhe? O, Gregor, moje stano-

vanje je čisto. Poglej.« Odgrnila je rjuho na postelji. Prikazala se je belina, da si je zaželel smukniti pod odejo. »Ne vstajaj, le tam ostani. Ko boš ozdravel, se bova pa ljubila, da bodo še angelci prepevali z nama.«

Sedel je in v glavi mu je venomer odmevalo: vražja ženska! vražja ženska! Naj se ji odreče za zmerom? Ne more, osvojila ga je in naredila majhnega. Kje je mehanik Dolfe, da mu pove, kaj se z njim dogaja. To je že od sile. Ne more si urediti misli, vsa je v njem, da mu je znoreti.

Zala Merhar je posmrknila. »Hudobni jeziki me obrekujejo. Mojo čast polagajo na kocko. O, Gregor, ti si premlad, da bi me lahko razumel. Sama sem. Nimam človeka, da bi mu povedala, kako hudo mi je pri srcu.«

»Zala, kaj pa jaz? Ali si me že odpisala? Govoriš, kakor da se nisva nikoli poznala in ljubila.«

Zala Merhar je zamahnila z roko in si poravnala lase, ki so se ji usuli na ramo. »Gregor, ti si krivičen do mene. Obsojaš me za stvari, ki jih nisem naredila. Pred mano ne moreš prikivati. Berem ti iz oči, da si jezen name. Prišel si nasršen. Kako si me samo divje pogledal. Kaj sem ti storila? Sem jaz kriva, da sem morala takrat takoj odpotovati v mesto. Poklicali so me in nisem mogla odlašati. Ko si bil zvečer pri meni, sploh nisem pomislila, da se naslednje jutro ne bova več videla.«

»Hotel sem te videti. Stožilo se mi je po tebi.«

Dolfetu si pa rekel, da mi boš zapel litanije. Pokvaril si mu mopeg. Sem mu že plačala za steklo, ki si ga razbil na luči. Zakaj si se napil? Dobro veš, da ne maram pijanega človeka. Zaudarja mu iz ust. Hočem te imeti takšnega, kot si. Mladega in iskrenega in samo meni predanega. Samo meni in nobeni drugi.«

Gregor Šipek je poskočil s stola in si s pestmi rok nabijal po čelu. Kriknil je: »Zala, zaradi tebe bom znorel! Ti me boš spravila ob živce! Zaradi tebe izgubljam pamet! Sploh nimam več svojega lastnega jaza. Dobesedno si se me polastila in razpolagaš z mano kot s potepenim cuckom... Nočem tako živeti. Izgubil sem svoj mir. Hočem, hočem... Kratko in malo ti ne znam povedati svojih občutkov.«

»Kar pojdi od mene, če si se me naveličal. Slutim, da ti nič več ne pomenim. Takrat, ko si me zapeljal, sem ti bila dobra. Hotel si na vso silo imeti moje telo. Na mojo ranjeno dušo nisi pomislil. Tu notri,« živčno si je položila desnico na prsi, »me boli. Moje srce je ubito. Ti si ga ubil. Nikoli več ne bo oživele. Ne bo več dolgo, ko bom ležala blizu Kajžarjeve Magde. Samo to si želim. Naveličala sem se trpeti in doživljati ponižanja. Le kako si bil tako trdosrčen. Le kako si me mogel tako ponižati.«

Gregor Šipek se je razjezil, obstal pred Zalo in jo gledal proseče. »Pomota, velika pomota. Skrušena si pred mano in zameglila si mi glavo. Ne vem več, kaj naj naredim. Prišel sem k tebi, da me sprejmeš za svojega. Da bom ob tebi vsaj za nekaj hipov pozabil na vsakdanjost. Kaj pa imam med temi učiteljicami? Dolg čas prodajajo. Ko ne bi bil spoznal tebe, bi bil še jaz sam postal njim podoben. Pobegnil sem od kolegic... Ti si mi odprla oči... Oprosti, da sem uporabil to romantično prisposobo. Že slutim, da bom od tebe odhajal nepotešen. Ostal bom sredi poti. Na križpotju. Ne bom vedel, kam naj bi se obrnil.«

Zala Merhar je postavila skodelico na mizo. »Popij čaj. Boš rum ali žganje? Hišnica Hilda Frecko priporoča žganje.«

»Daj mi oboje, da bo bolj zaleglo.« Srebnil je in se naglo odmaknil. »Hudičevo je vroče. Opekem sem si usta.«

»Tudi za to imam pripravljeno zdravilo. Pridi sem.« Odprla je vodovodno pipo. »Podrži usta pod pipo. Mrzla voda je najboljše zdravilo za opekline.« Ker ni takoj vstal, ga je ne posebno nežno prišla za lakete in potegnila k sebi.

Pustil je teči vodo in zadovoljno skimaval. »Res si vražja ženska!« Poczokal je z usmi. »Mi je že bolje.«

»Trikat si mi že povedal, da sem vražja ženska. Misliš to v dobrem ali slabem pomenu?«

»Jasno da v dobrem.«

»Torej le nisi sovražno razpoložen do mene. Ti lahko zaupam? Imam v tebi zares ljubljenega in prijatelja?«

(Dalje prihodnjič)

Celovito orisati avstrijsko-jugoslovanske odnose v času po drugi svetovni vojni se na kratko ne da. Zato naj bo v tem prispevku opozorjeno vsaj na najpomembnejše tri sklope vprašanj bilateralnih odnosov in znatraj njih na najznačilnejša dogajanja. V grobih črtah naj bodo osvetljeni avstrijsko-jugoslovanski odnosi s posebnim oziranjem na manjšinsko vprašanje, avstrijsko-jugoslovanski odnosi na kulturnem področju in odnosi med državama s prostorskega, ekonomskega in socialnega vidika.

Politične odnose med sosedama po vojni delimo v dve obdobji: prvo sega od konca druge svetovne vojne do podpisa pogodbe o vzpostavitvi neodvisne in demokratične Avstrije z dne 15. maja 1955, drugo pa od tedaj naprej.

V prvem obdobju so bili to odnosi med suvereno Jugoslavijo ter Avstrijo z omejeno suverenostjo zaradi prisotnosti zaveznikov na sedežih oblasti. Odnosi med državama so se oblikovali predvsem na zasedanjih različnih zaveznikov, ki so deset let po vojni pripravljala pogodbo o Avstriji. V tem času sta bili v bilateralnih odnosih v ospredju vprašanje meja in s tem tesno povezano vprašanje pravic in zaščite slovenske in hrvaške narodne manjšine. Leta 1949 je bila dokončno odločena usoda Koroške in odnosi med obema državama so se potem začeli normalizirati. Leta 1951 so bili vzpostavljeni redni diplomatski odnosi med državama; istega leta so bili izpuščeni in repatriirani vsi vojni ujetniki avstrijski državljani; sprejet je bil odlok o ukinitvi vojnega stanja z Avstrijo; v letu 1953 pa so bili tudi amnestirani vsi avstrijski državljani, ki so bili obsojeni zaradi vojnih zločinov v drugi svetovni vojni.

V drugem obdobju odnosov med dvema suverenima državama je bilo v političnem ospredju vprašanje pravic in zaščite slovenske in hrvaške manjšine. Po letu 1970 pa so se, zaradi nemškonalističnih izpadov, meddržavni odnosi zelo ohladili.

Rešitev spornih vprašanj med Avstrijo in Jugoslavijo po drugi svetovni vojni je bila odvisna od pogajanj o avstrijski državni pogodbi. Jugoslovanska vlada je predložila konferenci namestnikov zunanjih ministrov, ki je zasedala v Londonu, že leta 1946 spomenico, ki jo je 16. januarja 1947 pred tem forumom razložil namestnik zunanjega ministra dr. Joža Vilfan. Jugoslovanska spomenica iz leta 1946 je v uvodu poudarila, da je treba zaradi mirnega in dobrega sosedstva odpraviti vse vzroke agresivne politike v Avstriji in da je vsak poskus vključitve slovenske Koroške in slovenskega ozemlja na Štajerskem v Avstrijo in nepriznavanje pravic gradiščanskim Hrvatoma lahko le nadaljevanje avstrijskih in nacističnih ponemčevalnih stremeljenj, pa tudi ovira za razvoj sodelovanja med Jugoslavijo in Avstrijo. Zato je zahtevala priključitev slovenske Koroške (2470 km² in 180.000 prebivalcev) in slovenskega ozemlja na Štajerskem (130 km² in 10.000 prebivalcev) k Jugoslaviji, prenehanje vsake nadaljnje germanizacije gradiščanskih Hrvatov in zavarovanje njihovih pravic s posebnim statutom, pa tudi povračilo dela vojne škode v višini 150 milijonov dolarjev.

Nekaj dni nato (24. januarja 1947) je spregovoril avstrijski zunanji minister dr. Karl Gruber. Zavrnil je vse jugoslovanske zahteve ter zatrjeval, da je bila Avstrija prva žrtev Hitlerja in je zato ne vežeje reparacije. Zagotavljal je, da se je Koroška pri volitvah zadnjih nekaj let z veliko večino odločala za Avstrijo in da se je pri zadnjem ljudskem štetju (1933) le 26.000 oseb odločilo za slovenski jezik in slovensko kulturno skupnost.

Po prekinitvi pogajanj je Jugoslavija na naslednjem zasedanju namestnikov zunanjih ministrov v Londonu (26. aprila 1948) predložila nov predlog Teritorialne zahteve so se zmanjšale za okoli 680 km², se omejile na Koroškem na bivše plebiscitne cone iz leta 1920, na Štajerskem pa predvidevale le manjši popravek meje pri Radgoni in Lučanah. Za ostale predele Koroške in Gradiščanske je jugoslovanska spomenica zahtevala posebno varstvo narodnostnih pravic. Reparacijske zahteve so ostale nespremenjene.

Spomenico je predložil in zagovarjal dr. Aleš Bebler, avstrijsko stran pa je zastopal dr. Karl Gruber, ki je v odgovoru na spomenico med drugim poudarjal, da Jugoslavija utemeljuje svoje zahteve predvsem s soodgovornostjo Avstrije zaradi sodelovanja v nemški vojski, za kar pa Avstrija ni nič bolj odgovorna kot vsi tisti narodi, ki so morali biti prisilno v tej vojski. Zavračal je potrebo po posebni zaščiti avstrijskih državljanov slovenskega in hrvaškega jezika, za kar naj bi dajala senžermenška državna pogodba dovolj garancij. Odklonil je tudi plačilo reparacij. Ob tej priložnosti je jugoslovanska stran predložila konferenci predlog glede posebnega varstva slovenske in hrvaške manjšine, ki je kot kaže postal osnova za poznejši člen 7 državne pogodbe.

Tudi teh zahtev Jugoslavije na konferenci niso upoštevali in tako je jugoslovanska vlada 24. februarja 1949 predložila konferenci namestnikov zunanjih ministrov v Londonu še tretji predlog. Ta je zahteval: 1. Kompromisno ureditev meje v korist Jugoslavije, kar bo jugoslovanska vlada predlagala kasneje; 2. Politično, gospodarsko in kulturno avtonomijo za slovensko Koroško, ki še naprej ostane sestavni del Avstrije; 3. Plačilo reparacij; 4. Zagotovitev manjšinskih pravic Hrvatov in Slovencev, ki ostanejo izven zgoraj omenjenega avtonomnega ozemlja; 5. Avtonomno ozemlje naj dobi lastno upravo, vključno z lastno varnostno

Druškovič-Klemenčič-Nečak:

Avstrijsko - jugoslovanski odnosi 1945—1978

službo, pokrajinsko vlado in skupščino z zakonodajnimi pravicami ter samostojno sodstvo. Ustava avtonomnega ozemlja bo vključena v avstrijsko zvezno ustavo pod garancijo varnostnega sveta OZN.

Razprava o tem — lahko bi ga imenovali — minimalnem predlogu jugoslovanske vlade je trajala nekaj mesecev in se končala s sklepom tajne seje konference veleposlanikov štirih velesil v Parizu 20. junija 1949. Ta sklep je določal: 1. Da Avstrija ostane v mejah od 1. januarja 1939; 2. Da mora državna pogodba predvidevati varstvo pravic slovenske in hrvaške manjšine; 3. Da Jugoslavija ne dobi reparacij, dobi pa pravico do avstrijske imovine v Jugoslaviji.

Avstrijska stran je sklep velesil pozdravila in minister Gruber je izjavil, da je Avstrija pripravljena zagotoviti pravice slovenski in hrvaški narodni manjšini; jugoslovanska stran pa je zoper sklep protestirala in zahtevala revizijo meje (Leo Mates 23. junija 1949 v komunikaciji zunanjega ministrstva).

Vesile sklepa niso spremenile, pač pa so v juliju in avgustu 1949 dokončno oblikovale člen 7 poznejše pogodbe o vzpostavitvi neodvisne in demokratične Avstrije. Sklenitev te pogodbe 15. maja 1955 je pomenila prelomnico v avstrijsko-jugoslovanskih odnosih. Jugoslovanska stran je pogodbo ratificirala novembra istega leta, s čimer je na eni strani priznala obstoječe stanje, na drugi strani pa dobila legitimno pravico skrbeti za dosledno spoštovanje in uresničevanje za Slovence in Hrvate enega najpomembnejših členov — člena 7.

Od tedaj naprej so se bilateralni odnosi odvijali na ravni obiskov in pogovorov med vidnimi predstavniki obeh držav ter na ravni izmenjav not med vladama obeh držav, ki so jih pogojevali ukrepi avstrijskih oblasti in dejanja nemškonalističnih nestrpnih, uperjena zoper slovensko in hrvaško manjšino.

Naj bodo na tem mestu omenjeni le nekateri najpomembnejši stiki med obema državama. Jugoslovanska vlada je že 4. oktobra 1958 v noti odločno protestirala zoper ukinitve odloka o obveznem dvojezičnem osnovnem šolanju iz leta 1945 in med drugim ugotovila, da se s tem „občutno in bistveno zmanjšuje dosedanje pravice slovenske manjšine na področju šolstva, da se slovenski jezik obravnava kot tuj jezik na Koroškem, kar vse je v evidentnem nasprotju s členom 7 državne pogodbe...“ Tako opozorila te note kot tudi note z dne 3. novembra 1958, memorandum z dne 26. januarja 1959, note z dne 17. marca 1959 in note z dne 21. aprila 1959, ki so govorile o diskriminaciji na šolskem področju v zvezi z ukinitvijo odloka iz leta 1945 in sprejetjem takoimenovanega šolskega zakona iz leta 1959, avstrijska stran ni upoštevala.

Manjšinsko vprašanje je ostalo eno osrednjih vprašanj bilateralnih odnosov, ki so se ga dotaknili na vseh uradnih srečanjih avstrijskih in jugoslovanskih predstavnikov. O njem, kakor tudi o vprašanjih blagovnega prometa, turizma, maloobmejega prometa, industrijskega in kulturnega sodelovanja itd., so govorili ob obiskih zunanjih ministrov Kreiskega (marec 1960) in Popoviča (november 1960), vršila dolžnosti predsednika republike Avstrije dr. Klause (marec 1965), predsednika Tita (februar 1967) in predsednika Jonasa (september-oktober 1968). Na vseh teh sestankih je avstrijska stran obljubljala dokončno rešitev člena 7 in izboljšanje položaja slovenske in hrvaške manjšine v Avstriji.

Leto 1970 pa je prineslo močno poslabšanje odnosov med Jugoslavijo in Avstrijo. Kriza je nastala zaradi znane pisanja „Ruf der Heimat“ ob petdeseti obletnici koroškega plebiscita in se še poglobila z znamenitim „Ortstafelsturmom“ kot odgovorom na zakon o dvojezičnih topografskih napisih z dne 6. julija 1972. Ob obiskih avstrijskega zunanjega ministra dr. Kirchschrägerja v Zagrebu (februar 1972) in predsednika jugoslovanskega zveznega izvršnega sveta Bijediča na Dunaju (april 1972) so se predstavniki obeh držav dogovorili o nekaterih pomembnih stvareh, kot na primer o sporazumu o gospodarskem in tehničnem sodelovanju ter o sporazumu o sodelovanju na kulturnem področju. Pri reševanju manjšinskega vprašanja pa so avstrijski predstavniki spet zadržali odločno pripravljenost za pospeševanje in podpiranje interesa in razvoja manjšin, kakor tudi za dokončno uresničenje člena 7.

Dogodkom jeseni 1972 na Koroškem je sledila široka izmenjava not. V notah z dne 6. novembra 1972, 13. februarja 1973, 17. maja 1973, 29. oktobra 1974 in 27. decembra 1974 je jugoslovanska vlada opozorila avstrijsko na nerešena vprašanja člena 7, na poslabševanje položaja manjšin, na neizvrševanje sporazuma o restituciji kulturnih dobrin in vračanju arhivov, na obdobje nacistične miselnosti in dejanj, ter predložila celo platformo za skupno reševanje odprtih vprašanj — toda avstrijska stran je vse predloge in zahteve Jugoslavije zavrnila (predvsem v noti z dne 2. aprila 1974).

Stanje se ni spremenilo niti po obisku kanclerja Kreiskega pri predsedniku Titu konec decembra 1975. Kancler Kreisky je ob tej priložnosti izjavil: „Jasno je, da je Jugoslavija zaskrbljena za svoji manjšini, vendar mi vemo, da je določbe državne pogodbe treba izpolniti.“ Izpolnjene pa naj bi bile, kot se je pokazalo nekaj mesecev pozneje, s takoimenovano sedmojuljsko zakonodajo iz leta 1976, s katero naj bi ne le rešili vprašanja člena 7, temveč naj bi bila celo vzor reševanja manjšinske problematike za Evropo. Jugoslovanska vlada je zoper zakone protestirala v notah z dne 1. julija 1976 in 23. julija 1976 ter opozarjala, da z njimi avstrijska stran odstopa od duha in črke državne pogodbe, še zlasti zato, ker pogojuje manjšinske pravice z ugotavljanjem manjšine. Avstrijska stran pa je bila v noti z dne 14. julija 1976 prepričana, da Jugoslavija „... očitno ni dovolj informirana o vsebini zakona o narodnostnih skupinah...“ in je zato jugoslovanski vladi skupaj z noto izročila tudi primerek zakona.

(Se nadaljuje)

Mesec slovenske knjige

V počastitev slovenskega kulturnega praznika ob 130-letnici smrti največjega slovenskega pesnika Franceta Prešerna sta knjigarna „Naša knjiga“ in uredništvo „Slovenskega vestnika“ spet pripravila že tradicionalno in priljubljeno akcijo pod naslovom MESEC SLOVENSKE KNJIGE. V tem okviru nudi knjigarna tekom meseca februarja izredno ugodne pogoje za nakup slovenskih knjig. Tozadevni izbor obsega najrazličnejša področja književnosti — leposlovne, poljudnoznanstvene, otroške in strokovne knjige. Iz tega bogatega izbora objavljamo nekaj naslovov.

Vsaka knjiga samo šil. 5.-

- Anton Aškerc: **BALADE IN ROMANCE**, 220 str. br.
- Venceslav Winkler: **TISTI IZ ZELENE ULICE**, mladinska povest, 140 str. ilustr. br.
- **PRAVLJICE**, zbirka pravljic evropskih narodov, 160 str. il. br.
- Simon Gregorčič: **MOJO SRČNO KRI ŠKROPITE**, izbrane pesmi, 200 str. br.
- Vitko Musek: **KNJIGA O FILMU**, potovanje v svet filmske umetnosti, 108 str. slik. priloge, br.

Vsaka knjiga samo šil. 10.-

- Josef Friedrich Perkonig: **UGRABLJENA STRD**, roman, 154 str. br.
- Branko Božič: **ZGODOVINA SLOVENSKEGA NARODA**, 232 str., slik. priloge, br.
- Smiljan Rozman: **TEDEN IMA SEDEM DNI**, zgodbe iz otroškega življenja, 132 str. ilustr. br.
- Simone M. Chauffier: **DRUGI PRI KORZARIH**, pustolovski roman, 24 str. ilustr. kart.
- Anton Polenec: **Z DARWINOM OKOLI SVETA**, barvna slikanica, 36 str. ilustr. br.

Vsaka knjiga samo šil. 15.-

- Pavle Zidar: **PIŠEMO KNJIGO**, mladinska povest, 112 str. br.
- Lev N. Tolstoj: **HADŽI MURAT**, kavkaški roman, 128 str. br.
- Ivana Brlič-Mazuranič: **PRIPOVEDKE IZ DAVNINE**, izbor, 152 str. br.
- Brane Dolinar: **RDEČA KAPICA IZ ZGORNJE ŠIŠKE**, mladinska povest, 184 str. ilustr. br.
- Pancit Istrati: **KIRA KIRALINA**, povest, 124 str. ppl.

Vsaka knjiga samo šil. 20.-

- Jože Pahor: **HODIL PO ZEMLI SEM NAŠI**, potopis po Jugoslaviji, 288 str. ilustr. ppl.
- Ivan Bratko: **TELESKOP**, povest o pobegu iz fašističnega taborišča, 248 str. br.
- Ivo Zorman: **GNEZDO SRŠENOV**, mladinska povest iz vojnih dni, 186 str. br.
- Heinz G. Konsalik: **KIRURGINJA**, zdravniški roman, 260 str. br.
- Mark Twain: **PRIGODE TOMA SAWYERJA**, mladinski roman, 248 str. ilustr. br.

Vsaka knjiga samo šil. 25.-

- Nada Matičič: **GOZD JE ONKRAJ HRIBA**, roman, 188 str. kart.
- Evgen Jurič: **NAŠA ULICA**, knjiga humorja in satire, 204 str. ilustr. kart.
- Daniil Granin: **ISKALCI**, roman iz Sovjetske zveze, 484 str. pl.
- Jože Snoj: **AVTO MOTO MRAVLJE**, mladinska povest, 136 str. ilustr. kart.
- Danilo Lokar: **Z GLAVO SKOZI ZID**, zbirka novel, 172 str. pl.

Vsaka knjiga samo šil. 30.-

- Janez Stanič: **ONKRAJ KREMLJA**, zapiski iz Sovjetske zveze, 296 str., slik. priloge, kart.
- František Hečko: **RDEČE VINO**, roman slovaške vasi, 712 str. ppl.
- Franc Werfel: **VERDI**, roman opere, 450 str. ppl.
- Djordje Radenkovič: **SONCE V PRAHU**, potopisni zapisi iz Azije, 360 str., slik. priloge, pl.
- Liam O'Flaherty: **LAKOTA**, roman iz Irske, 408 str. pl.

Posamezne knjige lahko naročite tudi po pošti. Vendar opozarjamo, so mnogi naslovi na zalogi le v enem izvodu; zato svetujemo, da pohitite z nakupom oz. naročilom. Sicer pa obsega izbor še mnogo drugih lepih in zanimivih knjig po enako ugodnih cenah, tako da se obisk v „Naši knjigi“ v MESECU SLOVENSKE KNJIGE še posebej izplača.

Knjigarna „Naša knjiga“
Celovec, Pavličeva 5-7

